

DEMOKRAT

Kovara Rêzanî û Çandî, Hejmar; 8 (Xezîran 1990)

Hêzên Pêşmerge yên P D K li Kurdistana jêrîn hêrişek

*birin ser leşkerên rejîma xwînmij;
29 kes kûştin, 12 kes girtin!*

ORTADOĞU'DA GLASNOST

Kurd û guhartin

**Kürt meselesine karşı Sovyet
Politikası 1970-1975**

NAVEROK

Hêzên Pêşmerge yên P D K li
Kurdistana jêrîn hêrişek birin
ser leşkerên rejîma xwînmij;
29 kes kûştin, 12 kes girtin!

Rupel: 22

KÛRT MESELESINE KARŞI SOVYET POLİTİKASI 1970-1975

*Yeni dizi ile eski Sovyet yönetiminin
Kürt politikasını belgesel olarak
veren bir çalışmayı sunuyoruz.*

Rupel: 5

Mesud BARZANÎ

"Miletê Kurd jî mîna tevaya
miletên cîhanê mafê serxwebunê
heye... Armanca me ya paserojê
ewe ku Gelê Kurd bigihê hêviyên
xwe"

Rupel: 8

ORTADOĞU DA GLASNOST

S. Sîwanij *Rupel: 11*

Aydımların yeri üzerine

A. DİKİLİ *Rupel: 16*

Kurd û guhartin

Ş. B. SOREKLÎ *Rupel: 17*

Babetên Ziman

TORÎ *Rupel: 24*

Xwendevanên Hêja!

Kovara me DEMOKRAT bi jimara 8 mîn jiyana
weşana xwe didomîne. Di demên dawîn û di van
rojan de guhartinên ku di cîhana me de pêk tên, disa
analîz û lênerînên hêzên Kurdan pûç û hîç dihêlin.
Kurd û hêzên Kurdan ji van guhartinan bê par
dimînin. Beşekî zêde ji ev hêzên Kurdan tu caran
naxwazin ev guhartinan bibînin. Bi gor bîr û bawe-
riya me ev guhartinên hanê ne bes tenê di xizmeta
mafên mirovayati de ne, her wehaji ev guhartinên
hanê pêkhatin û pêşveçuna Demokratî ye li tevaya
cîhana me de. Ji bona vî yekî, me hejmara 8 temin
ji bi nivîsokên li ser guhartinan dagirt û cihên
taybetî ji bona nivîsokên hevalên hêja mîna S.
Sîwanij, Ş. B. Soreklî û L. Cengîn da. Bi vî hawayî
Kovara me DEMOKRAT, ji bona pêkhatina guhar-
tinan vazifa xwe ya demokratîyê bi cih tîne.

Heval A. DİKİLÎ, demekî dirêje ku bi nivîsokên
xwe li ser rewşa roşinbîrên Kurdan radiweste. Di vî
hejmarê de jî, li ser çawabuna roşinbîrên Kurdan
lêkolîna heval A. DİKİLÎ amadeyê xwendina we ye.

Di demên derbazbuyî de gelek Kurd û hêzên Kur-
dan li ser hilweşana şoreşa 11 yê Îlonê analîzên
xwe dan diyarkirin. Di analîzên xwe de, ji bona
xatirê "Sovjeta Mezin" rastiya Kurd û Kurdistanê
kirin bin lingên xwe. Bi xebata hevalekî hêja, em
polîtîka Yekîtiya Sovyet li ser Kurdan (1970-1975)
pêşkêşê we dikin.

Kovara me DEMOKRAT ne bes tenê kovare ke
Rêzanî û Polîtîkî ye, her wehaji kovareke çandîye jî.
Hevalê hêja TORÎ, di warê zimanê de bi sernivîsoka
Babetên ziman xebata xwe ya zanistîyê pêşkêşê
xwendina we dike.

"DEMOKRAT"

DEMOKRAT

Kovara Rêzanî û Çandî

Hejmar: 8 (Xezîran, 1990)

Xwedî: Weşanên Demokrat, Goran Cizîrî

Berpirsîyar: R. W. AMEDÎ

Teknîk: L. Cengîn, Simko, Zozan

Navnişan: (Adr.) Postlagerkarte Nr: 132117 E

Postamt 12, 1000 Berlin 12

“SEROKÊN MODERN”

Serokayatî çiyê ji kê re serok tê gotin ?

*"Netewa Kurd bê xwediye,
Her kes ku xwe xwdî û serokê milletê Kurd dide nasîn
bi çarenusa Netewa Kurd dileyîze.."*

Mamoste C. Nebez

R. W. AMEDÎ

Ev rastiya hanê gelek caran ji serê Netewa Kurd derbaz buye. Bi rastî ji Gelê bê xwedî ye. Ku xwedî hebe, Gelê Kurd bi welatparêziya xwe amedeyê hilgirtina barê tevgera rizgarîxwaza Kurd û Kurdistanê ye. Ango, divê ev rastiya hanê ji aliyê her kesekî were dîtin û zanî, ku milletê me yê perîşan û belengaz amadeyê rabûn û serhildanê ye. Dîrok bi xwe jî Mahîdê va rastiya hanê ye. Baştirîn nimune berî demekî kwirt li Nisêbîn, Cizîr, Silopî, Farqîn, Diyarbekir û Batmanê de hate dîtin. Ku em seyra dîroka derbazbuyî jî bikin, her usa em dê baş bibînin ku qehreman û pehlewaniya Gelê me yê hejar tim û tim xwe daye xwîyanî kirin. Lê îro??

Belê, çî dibe îro li Kurdistanê me ya perîşan û perçe perçe? Kî û kîjan hêz ji bona şexsperestî û partîperestiya xwe dikevin duv pêwendiyên tarî, kî û kîjan hêz û Tevger dikarin di pîrsa Kurdî de bi riya rast û dirîst serokatîya ev mileta perîşan û belengaz bike? Gelo ev 15 salên dawîn de çî qewimî û ji ber bê serokatîyek çî hat serê Milletê Kurd? Ez dibêjim 15 salên

dawîn, ji ber ku ez dixwazim bala xwendewanan bikşînim ser salên 1960–1975. Di dîroka Kurdistanê de Milletê Kurd tenê carek yekîtiya Nete-wî dîtî ye. Ew ji di bin serokatîya serokê nemir BARZANÎ de ketiye jiyana Kurdistan. Ji Mehabat ta Kars ji Kars ta Qamişlo ji Qamişlo ta Kerkuk tevaya Netewa Kurd di bin serokatîya BARZANÎ de gihiştibun yekîtiyek qenc. Lê sed heyf û mixabin nokeriya intelektuelên Kurd bu sedema herî girîng ji bona hilweşana ev yekîtiya xweş û delal.

Em vegeirin ser bersivdana pîrsên xwe; Piştî sala 1975 gelek Rêxistin, hêz, bîr û bawer û “Serok” derketin holê. Derketina Rêxistin, hêz û partî û bîr û baweran gelek normale û her wisa pêwîstiya demokratî ye. Lê derketina gelek “Serokan” bendek metirse di beramber tevgera rizgarîxwaza Kurdistanê de. Gava mirov ev “serokana tîne ber çavên xwe, rasten Helbestek Mamoste Cegerxwîn tê bîra mirov; “Kurd bune perçe perçe li her derî, her Eşîrek sed Kerî!” Ger mirov va gotina hanê polîtîze bike, wê demê Tabloyek din dikeve ber çavên me. Ango, Kurd bune perçe perçe li her derî, her “serokek” carna l kerî carna 10 kerî!.. Mirov dikare bi asanî bêje

ku ev “Serokên” modern” û “Pêşketî” nikarin bibin xudan 100 kesî jî. Ew hê gelek li dawîya serok Eşîran de mane.

Gava ev “Serokên “Modern” ji bona sazûna yekîtiyek an hevgerînek tîn ba hev, li hemu xalan digihên hev, lê di xalekî de gotubêjên dur û dirêj dikin. Yanî, dê kî bibe serok.. Ew kesên şexsperest ji bona hêviya serokatîya xwe gelek caran hemu mafên Tevgera rizgarîxwaza Netewa Kurd digirin bin Lingên xwe. Ji bona hêviyên serokatî ya xwe kevîran davêjin ber lingên welatparêz û xebatkaran. Ji bona hêviyên xwe ên gen û genî , gemartirîn pêwendiyên saz dikin. Kar û xebata welatparêzan ji her alî ve sabote dikin. Ji ber ku kar û xebata welatparêzî ne ji bona serokatî, lê ew xebata berz û bala ji bona pêşketin û serketina Netewa Kurd bi xwe ye. Bi kwirtî gava ev “serokên “modern” bibin serok û hemu tişt di bin serokatîya wan de bimeşe, wê demê bi gor wan hemu tişt “rast” û “dirîste”. Lê gava ew ne bun serok an nikaribin bibin serok, wê demê hemu tişt “şaşe”, û çî ji destê wan bê ji bona sabotekirina xebata welatparêzan dê bikin. Sed heyf û mixabin, ku ev “serok” li hemu dorên Kurdistanê û bi taybetî li dervey welat tijî ne. Mejiyê wana wisa bi hevîyên şexsperestî û serokatî hatiye

dagirtin ku ew, perişanî û belengaziya miletê Kurd nema dikarin bibînin.

JÎ KÎ RE SEROK TÊ GOTÎN?

Bê lêkolîn û analizên dur û dirêj mirov dikare ji ew kesan re bêje serok û rêber, ên ku di nava Gelê xe de, ji bona ghiştinamafên Netewî û civakî de di pêşiya hemu kesan de, cihê xwe digrin.. Ji ew kesan re serok û Rêber tên gotin, ên ku derd û kulên miletê xwe ji xwe re dikin pişk û par û di nava perişaniya miletên xwe de, ji bona çarekirina pirsên civakî û Netewayî de girantirîn bar û kar gidrin ser milên xwe. Lê “serokên” me bi taybetî “serokên” ku li Kurdistanê bakur derdikevin, ew xwe bi Mêweyek din dibînin, kar û barên xwe bi gor zanistiya xwe tayîn dikin. Bi gor wana di Tevgera Kurdî de mirovê herî zanatir ev bi xwe ne. Di her warî de zanabuniya wan heye û kesek din nabe û nikare mina wan bizane. Ji Dîplomasiyê bigrin, ta kar û barê kulturî ji kultur bigrin ta karên leşkerî, ji leşkerî bigrin, ta rojnamevanî, di hemu warî de “Serok” tenê dizane. Ew xwe mîna mirovên normal nabînin. Ew xwe di ser mirovan de dibînin. Ji ber ku mirovên normal mîna “Serokan” nizanin, lê “Serok” hemu tiştan dizanin. Ji dervey zanebun û gotinên wan tu zanebun û gotinêk rast nîne. Gava, sempa-

Gava mirov ev “serokana tine ber çavên xwe, rasten Helbestek Mamoste Cegerxwîn tê bira mirov; “Kurd bune perçe perçe li her derî, her Eşîrek sed Kerî!” Ger mirov va gotina hanê politîze bike, wê demê Tabloyek din dikeve ber çavên me. Ango, Kurd bune perçe perçe li her derî, her “serokek” carna 1kerî carna 10 kerî!.. Mirov dikare bi asanî bêje ku ev “Serokên” modern” û “Pêşketî” nikarin bibin xudan 100 kesî jî.

tîzan an endamek xwe bighêne û di warê zanistiya de xwe pêşbixe, wê demê “serok” dê wî endamî ji Rêxistinê durbixe. Hinek ji ev “serokan” endamên nûgihayî didin ber guan û dikujin jî. Ji ber ku yek endam nebe ku mîna “serok” zana bibe. Bi vî awayî bi hezaran şoreşger û welatparêzên wînda û pasîve bun.

Em dikarin ji ev serokan re bêjin serokên dîktator. Serokatiya xwe bi darê zorê dimeşînin. Rexnegirîna davêjin zîndan. Ev serokên ku ji nuha ve rexnegirîna di nava xwe de nahêlin û wana pasîve dikin an davêjin zîndan, gelo ku ew bibin xwedî desthelat ango serok dewlet, dê çi bînin ser ew mirovan ew mirov ku bi şeweyek din difikirin, û politîka xwe bi renegekî din dixwazin bimesînin?

Bersiva va pirsê hanê gelek roniyê! Ew serokên ku ji nuha ve rê li mirovên xwe digrin û hinekan ji wan dikujin, ku bibin serok dewlet, wê demê dê mîna Stalîn û Çawuşesko rê li hêzan, bîr û baweran bigrin, û tevayan bi darve bikin!

Lê bira “Serokên Modern” tevaya rêxistinê baş bizanibin, çawa ku miletê Kurd di dîroka xwe de serokên mîna Şêx Seîd, Qadî Mihemed û Barzanî derxistiye, dê nuha jî bikaribe serokên rast û dirist derêxe. Û bira dîsa hemu kes baş bizane, ku gelê Kurd dê serokan ne ji Awrupa an ji kolanên welatên serdestan de, lê ew dê rêberên xwe ji axa Kurdistanê û di nava xwe de derêxe.

Ku xwedî hebe Kurd evin

KÜRT MESELESİNE KARŞI SOVYET POLİTİKASI 1970-1975

*Yeni dizi ile eski Sovyet yönetiminin Kürt politikasını
belgesel olarak veren bir çalışmayı sunuyoruz.*

Arizona Devlet Üniversitesi'nin yayınladığı "Soviet Union / Union Sovyétique" nin. V: 6, pt: 1 (1979) sayısında, Noward m. Hansel (Monterey, Calif, USA) imzasıyla ve Monterey Institute of Foreign Studies adına yayınlanan yazı tam metin olarak aşağıdadır:

KÜRT MESELESİNE KARŞI SOVYET POLİTİKASI: 1970 -1975

Sovyet liderleri sık sık ayrılıkçıların merkezi otoritelere karşı verdikleri ulusal self-determinasyon mücadeleleri ile yüz yüze gelirler. SSCB ile merkezi hükümetin ilişkilerinin gergin olduğu sıralarda ayrılıkçı hareketin varlığı Sovyetler için bir güçlük yaratmıyordu. Gerçekten böyle anlarda Kremlin, isyancıları merkezi hükümete karşı bir manivela gibi kullanmak üzere desteklemenin kendisinin yararına olacağı kamınsındadır. Mamafin Mos-

kova merkezi hükümetle dostluk ilişkilerini sürdürmeye çalıştığında bir açmaz su yüzüne çıkar. Böyle anlarda Kremlin, çatışmada kendi taraflarına çekmek üzere hem merkezi hükümetin, hem de ayrılıkçıların baskısı altına girer.

Moskova, sonuçta hareket muvaffak olduğunda yeni bir Sovyet peyki oluşacağını farz ederek, ayrılıkçılara SSCB yardımına derinden bağlı olacakları şekilde yardım edebilir. Bununla birlikte böyle bir stratejiyi ihtimali daha ziyade merkezi hükümet anti-Sovyet bir pozisyon aldığı anda uygular. Bundan başka, eğer isyancılar başarılı olduğunda bir Sovyet uydusu inşa edilirse, Moskova'nın çok kaçındığı, 'Kremlin'in dış politikasının temeli genişlemedir' iddiaları doğrulanmış olur. Bu koşullar altında Moskova bölgedeki bazı komşu ülkelerden ayrılıkçı akıma düşmanlık eden hükümeti ima etmeden, bunu onların güvenliği ve ülke bütünlüğü için bir tehdit teşkil ettiğini ummalıdır.

Moskova'ya ayrılıkçı merkezlere yardım kararı verdiren bir diğer faktör, hareketi birliği ve kremlin'e onun eylemlerine nüfuz edeceği hissini verdirmesidir. Dahası kremlin liderleri isyan boyunca ve tasarlanan bağımsızlıktan sonra harekete vermeleri gereken yardıma kapasitelerinin yeterliliğini de görmek ister. Bir sonuncu değerlendirme; Moskova, merkezi hükümetin isyancılara inatla meydan okuyacağını hesaplayacaktır.

Sonuçta, Sovyetler; Merkezi hükümetin, SSCB'nin düşmanı olan ve Moskova'nın politikası tarafından tehdit edilen bölgenin diğer devletlerini de ayrılıkçıları ezmek için kendi gayretine yardım etmelerinin çaresine bakacağını düşünür. Bu, Sovyetler Birliğinin düşmanlarının umdukları (şeyi), Sovyetlerin yeni uydusuna bitişik vücutu inşa ettirir. Bu tabii ki ayrılıkçı hareketin muvaffakiyeti sonrasını da kapsar. Gerçekten SSCB, bir başka devletin içişlerine böylesine pervasızca karışmanın, hele müdahale kendisine hiç bir avantaj sağlamazken, hatalı olduğunu kanıtlarıyla anlamıştır.

Buna mukabil Kremlin isyancıları kendi yazgıları ile başbaşa bırakabilir. Bu, apaçıktır ki SSCB'nin merkezi hükümet'le dostluk ilişkilerini sürdürmesine izin verdiği gibi,"genişleme siyaseti güdüyor" ithamlarını da önlüyor. Sovyet Liderleri, bölücüleri ezmeleri için Merkezi Hükümete sağladıkları politik ve materyal yardımının SSCB ile dostluk ilişkilerini geliştirmek için o ülkede arzu uyandırdığını örnekleri ile gördüler. Tabii ki bunu yapmakla SSCB sadece gelecekte ayrılıkçı hareketi kullanma imkânını kaybetmiyor, fakat aynı zamanda Ulusal Kurtuluş ve Halkın kendi kaderini tayin hakkını(savunmayı) da terketmiş oluyor.

Geleneksel olarak Moskova, bu durumda taraf tutmaktan en aşağısından başlangıçta sakınmıştır. Bunun yerine Kremlin bir vurgun elde etmek için yapmacık bir endişeli gözlemci tavır takınarak taraflara barışçı çözüm tavsiye eder. Bu strateji en sonunda Sovyet tarafını antagonistler arasında arabulucu olarak ihtilafa müdahale etmeye götürür. Eğer başarırsa bu strateji ile hem merkezi hükümetten uzaklaşmamış, hem de ihtilalcıları terketmemiş olur. Onun yerine SSCB iki taraflada, yani hem hareket le hem de merkezi hükümetle dostluğunu sürdürür. Cidden Sovyet liderleri, kendi öz avantajları bakımından bir tarafı diğerine karşı kullanabilirler. Bu yaklaşım yardımıyla, ayrılıkçı hareket ve merkezi hükümet arasında uzlaşma sağlamaya çalışmak problem için en güç yoldur.

Son yirmi üç yıl boyunca Irak'ın işçilerinin karmaşıklığı Sovyet Liderleri'ni güç seçimlere zorladı. Meselâ, hemen 1958 ihtilâlinde sonra Irak'taki pro-Nasirist Kuvvetler, kasım ve Irak komünistleri'nin saldırısına uğradı. Neticede Sovyetler Mısır'la ilişkilerine zarar vereceğini bile bile sonuculara yardım etti. Daha sonra Kasım Irak komünist Partisi'ne karşı harekete geçince Moskova tekrar güç bir seçimle karşı karşıya idi. O anda Irak Hükümeti ile dostluklarını bozmamak için, Sovyet Liderleri komünistleri terketmeyi seçtiler (1).

Kürtler'in otonomi problemi Moskova için bir diğer can sıkıcı

Sovyet liderleri sık sık ayrılıkçıların merkezi otoritelere karşı verdikleri ulusal self-determinasyon mücadeleleri ile yüz yüze gelirler. SSCB ile merkezi hükümetin ilişkilerinin gergin olduğu sıralarda ayrılıkçı hareketin varlığı Sovyetler için bir güçlük yaratmıyordu. Gerçekten böyle anlarda Kremlin, isyancıları merkezi hükümete karşı bir manivela gibi kullanmak üzere desteklemenin kendisinin yararına olacağı kanısındadır.

noktaydı. Kürtler, engebeli dağların halkı olarak 10 milyon nüfuslu ve kendi öz dillerine sahiptirler. Onlar; Sovyet Ermenistanı, Türkiye, İran, Suriye ve Irak tarafından paylaşılmış bir alanda yaşıyorlar. Sadece Irak'ta Kürtler kendi kimlikleri ile yaşamaya devam ettiler. Bundan dolayı Kürt Ulusal Hareketi Kuzey Irak dağlarında merkezileşti (2).

1958'den itibaren SSCB değişik derecelerde olmak üzere Kürtler'e bağımsızlık talepleri için yardım etti. Sovyetler kabul ediyorlardı ki, böyle bir yardım, Batı'nın SSCB'nin güney sınırındaki cephesinin altını kazacaktı. Özellikle 1958 devriminden sonra sağlanan yardım, ihtilâlcı hükümete karşı Kürtler'i Moskova'nın elinde bir manivela haline getirecekti. Sovyet Liderleri birçok vesilelerle (Irak liderlerine) gösterdiler ki, Kürt meselesinin kabul edilmemesi, Sovyetlerle dostluklarının ilerlemesinin altını kazıyordu (3).

Bu incelemenin amacı, SSCB'nin 1970-1975 yılları arasında Kürt sorunu'na bakışını sorgulamaktır. Buna cevap şekillendiren gerçek kremlin'in hem Irak hükümeti ile, hem de aynı şekilde Kürtler'le iyi ilişkilerini sürdürme arzusudur. Aynı şekilde Moskova, Irak'ın büyük partileri olan, başta yönetimi elinde tutan Baas par-

tisi olmak üzere IKP ve KDP ile de yakın ilişkilerini sürdürme umudundaydı. Bununla birlikte; a) Kürtler'le merkezi hükümet'in ilişkilerinin terdici buzulması, b) yukarıda adları geçen Irak partileri arasındaki kompleks ilişkiler, Sovyetler'in durumunu karmaşıktırılıyordu. En sonunda Sovyet Liderliği, Irak iç sahasında mücadele eden bütün güçlerle aynı anda candan bir ilişkiyi sürdürmenin mümkün olmadığını farkına vardı. Ne zaman ki taraf seçimi artık ertelemeyecek noktaya geldi, Sovyet Liderleri en fazla avantajın ve en az mahsurun bulunduğu tarafı seçtiler. Bunu yaparken, kendi yardımlarında mahru tarafa karşı da açık kapı politikası güttüler. Moskova neticede kabul etti ki "bir galibi olmayan" durum, kendilerinin kaybının en az olacağı durumdur.

-1-

1961-1966 arası, Kuzey bölgesi devam eden savaşa sahneydi. 19 Haziran 1966 (29 Haziran gerçek tarihtir-NB) bir ateşkes (bu resmen ilan edilmedi-NB), Kürt çatışması'nda barışçı çözümü emniyete alan 12 Nokta programı temelinde yürürlüğe girdi. Program, Kürt Ulusal Hakları'nı "Irak anavatanının birliği" çerçevesinde vermeyi kabul etti. Kürtçe, Kürt Bölgesinde resmi dil olurken, kürtler de hükümette temsil imkanına kavuşuyordu. Buna rağmen Kuzey Irak'ta tansiyon yüksekliğini korumaya devam etti. Gerçi düzenli çatışmalar geniş ölçüde durmuştu ama, tesadüfe bağlı hadiseler olagelmekteydi. Söylenişine göre, iki taraf da problemlerin devamından dolayı birbirini suçluyordu. Öte yandan Sovyet gözlemcileri; "Kürt Liderleri'nin, Bağdat'ı 1966 anlaşmasını başarısızlığa uğratarak 'askeri bir çözüm' empoze etmeye çalışmakla suçladılar" diye kaydediyorlardı. Bağdat ise kendi açısından Kürtler'i "uzlaşmaz ve 'savaş kışkırtıcılığı' " ile suçluyorlardı. Kısaca Sovyet Basını'na göre "iki taraflı güvensizlik hala çok güçlüydü" (4)

Neticede Moskova, Temmuz 1968'de iktidara gelen yeni Baas Hükümeti'ni Kürt Meselesi'ne barışçı bir çözüm imkânı aradığı için övdü.

Yeni rejim, “emperyalizm ile siyoznizmin Yakınoğu’daki seldıranlığına karşı ũlkenin birliğinin ve ihtilalin (baasist-NB) geleceğinin Kũrt Meselesi’nin cözũmüne bağlı olduğuna halk kitlelerinin kanaat getirdiğini” teorik olarak tesbit etti. Eylũl 1968’de yeni hũkũmet “Kũrt ve Araplara Irak Devleti’nin cıatısı altında eşitlik” getiren yeni Geçici Anayasa’yı ilan etti. Dahası, Baas Hũkũmeti, sũleymaniye’de bir Kũrt ũniversitesi’nin kurulmasını emretti. 1970’in başında, Baas, 1966 anlaşmasını yeniden tasdik ve “Kuzeydeki olaylara iştirak eden herkese genel af ilan” etti. Sonuçta 1969 sonu ve 1970 başında Moskova, Irak Hũkũmeti ile Kũrt Liderleri arasındaki bir diyalogu haber verdi. Bũylece Sovyet Yorumcularının deyimi ile “iki taraftanda sağlıklı elemanlar, Kũrt Problemi’nin halk için bu yapıcı adımların atılmasının gerekliliğine tamamen inanmışlardı” (5).

Sovyet analistleri, Irak Hũkũmeti’nin gŕgũslemeye calıştığı bir diğer kritik mesele, KDP ile IKP’yı içerecek olan “bũtũn ilerici ve anti – emperyalist ŕrgũtleri” birleştirecek olan “bir ulusal cephe” nin kurulması için de calışıyorlardı (6).

Sovyet yazarları, “Irak`lı Kŕmũnistler’in korkulu rũyası olan anti – Kŕmũnizmin iktidar partisinde hala canlı olduğunu” gŕzlemiyorlardı. Bu hal, sŕyendiđine gŕre asker kesimde sũrũyordu. Bŕyle iken, Nisan. 1970’de “bazı kişiler” e atfedilen, IKP’yi tasarlanan cephenin dışında tutma yolunda sŕyentiler dolaşıyordu. Aynı Şekilde, 1971’in başlarında Sovyet basınında, Irak’ta Kŕmũnistlere işkence edildiğine dair yazılar yeraldı. İki kŕmũnist eylemcinin Bağdat Hapishanesi’nde ŕldũrũldũđu sŕyentisi ve kŕmũnistlerin tevkifatının devam etmesi ũzerine Moskova, bu olaylar isbatlıyor ki “Irak’ta gericiiler silahlarını bırakmamışlardır”, onlar, onlar anti – emperyalistlerin birliğini sabote ediyorlar (7) diyordu.

Zamanla, mamafih Sovyet yorumcuları, etkin IKP’yi tecrit etmeye teřebbũs etmenin gerceğci olmadığını ŕnemle belirttiler. Gerceğten onlar, Baas iktidarının sağlamlaşmasının “fedakarca anti – emperyalist ve anti

reaksiyonist” bir karakterde olan IKP ile ilişki dışında mũmkũn olmadığını iddia ediyorlardı. Bŕylece onlar; Irak kŕmũnistlerini tecrit etmeyi amaçlayan herhangi bir teřebbũsũn, Irak’ta şu anda oluşan yeni “gũlerin saf tutması” na aldırmadığını ve bunun Irak’ın “ilerici gelişmesi” ne katkıda bulunmadığını kabul ediyorlardı (8).

Temmuz . 1971’den itibaren Moskova, Baasitler’in IKP’nin pozisyonuna, eskiden “halkçı gũler” in birliği denilen teřebbũsde olduğu gibi saygı gŕsterdiklerini kaydetti. Sŕyendiđine gŕre Irak Hũkũmeti, hapishanelerdeki kŕmũnistleri cıkaracak bir kararname yayınlamıştı. Kendi açılarından Iraklı Kŕmũnistler, eski dũřmanlıkların kaldırılması konusundaki samimiyetlerini gŕsteriyor ve Iraktaki devrimci gũler arasındaki işbirliğinin ŕneminin anlaşılması gereğini savunuyorlardı (9).

Direnen Kŕrt sorunu, bir ulusal cephe’nin oluşturulmasına cŕk ciddi bir engeldi. Sovyet yazarları, KDP’nin içinde yer almadığı bir ulusal cephenin gerceğci olmadığını iddia ediyor-

Geleneksel olarak Moskova, bu durumda taraf tutmaktan en aşağısından başlangıçta sakınmıştır. Bunun yerine Kremlin bir vurgun elde etmek için yapmacık bir endişeli gŕzlemci tavır takınarak taraflara barışçı cözũm tavsiye eder. Bu strateji en sununda Sovyet tarafını antagonistler arasında arabulucu olarak ihtilafa mũdahale etmeye gũtũrũr. Eğer başarırsa bu strateji ile hem merkezi hũkũmetten uzaklaşmamış, hem de ihtilalcuları terketmemiş olur. Onun yerine SSCB iki tarafta, yani hem karakter le hem de merkezi hũkũmetle dostluğunu sũrdũrũr. Cidden Sovyet liderleri, kendi ŕz avantajları bakımından bir tarafı diğerine karşı kullanabilirler

lardı. KDP “Kŕrtlerle Araplar arısında işbirliğini gũlendirecek olan” Irak’ın en bũyũk politik partilerinden biri karakterindedir. Dahası, Baas Partisi, Irak’ta kŕmũnistler’in yardımıyla iktidarını gũlendirmediđi gibi Kŕrt Demokratlarına da aldırılmazsa – ki onlar kendi ŕz ulusal haklarının kazanılması için mũcadele ediyor – iktidarı sağlamlaşmaz, kŕrtlerle Arapların eşitliğine dayalı birleşik bir Irak kurulamaz (10).

Kısaca 1970’lerin başında Kremlin isteklerini řŕyle açıklıyordu: a) Kŕrt Meselesi’nin cözũmũ, Kŕrtler’in ve Bağdat’ın mũřterek istekleri doğrultusunda olmalı, b) SSCB’nin ilişkilerini sũrdũrdũđu partilerin iştirak edeceği bir koalisyon hũkũmeti oluşturulmalı..

- II -

DİPNOTLAR

1. Bu periyod boyunca Sovyet – Irak ilişkilerinin detayları için bkz: Oles M. Smolanskyi *The Soviet Union and the Arab East under Khrushchev* (Lewisburg, Pa. : Bunnell Univ. Press, 1974), George Lenczowski, *Soviet Advanced in the Middle East* (Washington D.C. American Enterprise Institute For Publicity Research, 1972).

2. Edgor O. Ballance, *The Kurdish Revolt: 1961 – 1970* (Hamden, Conn.: Archon Books, 1973), pp. 15-37; George Harris, “Ethnic Conflict and the Kurds”, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 433 (sept. 1977), 112-24.

3. Sovyetlerin Kŕrtler’e karşı politikasının detayları için bkz: Smolansky, *passim*; Lenczowski, *passim*; O’Ballance, *passim*; Majid Khadduri, *Republican Iraq: A Study in Iraqi Politics since the revolution of 1958* (London: Oxford Univ. Press, 1969); A. Yofat and M. Abir, *in the Direction of the Persian Gulf* (London: Cass, 1977); John C. Campbell, “The superpowers in the Persian Gulf Region”, in Abbas Amirie, ed, *The Persian Gulf and the Indian Ocean in International Politics* (Teheran: Institute for International Political and Economic Studies, 1975); and Sepehr Zabih, “Iran’s Policy toward the Persian Gulf”, *International Journal of Middle East Studies*, 7, No 3 (July 1976), 345-58.

4. D. Vosky, “Arabs and Kurds”, *New Times* [hereafter NT], No 3, 24 Jan. 1968, pp. 13-14; N. Nikolayeva, “Iraq: Arabs and Kurds”, *ibid.* No. 12, 24. March 1970, pp. 26-27; p. Demchenko, *Pravda* [hereafter P], 16 Aug. 1971, p. 3 - *Trans in Current Digest of the Soviet Press* [hereafter CDSP], 23, No. 33 (1971), 18.

5. Radio Moscow, 29 Jan. 1970 - *trans. in Foreign Broadcast Information Service* [hereafter FBIS] No. 20, 29 Jan. 1970, pp. A 7-8; Nikolayeva, “Iraq: Arabs and Kurds”; I. Beliaev and E. Primakov, “Iraq: A Difficult Boundary Crossed”, P, s April 1970, p. 4. FBIS, No. 68, 8 April 1970, A 22. 25, E. Primakov, “Iraq Faces Important Decisions”, *Ibid.*, 29 Jan. 1970, p. 4. CDSP, 22, No. 4 (1970), 18-19.

6. Beliaev and Primakov, “Iraq: A Difficult Boundary Crossed”; R. Petrov, “Iraq on the Path of Changes”, *ibid.*, 14 July. 1971, p. 4. FBIS, No. 138, 19 July 1971, B 9-11.

7. Radio Moscow, 14 July 1971 - FBIS, No. 135, 14 July 1971, B 7-8; Beliaev and Primakov, “Iraq: A Difficult Boundary Crossed.”

8. Beliaev and Primakov, “Iraq: A Difficult Boundary Crossed”; V. Kudriavtsev, “Iraq on the March”, *Izvestia* [hereafter I], 8 June 1972, p. 4. FBIS, No. 115, 13 June 1972, B 9-13.

9. Petrov, “Iraq on the Path of Changes”.

10. Kudriavtsev, “Iraq on the March”; Radio Moscow, 17 July 1972 - FBIS, No. 141, 20 July 1972, B 6-7; Radio Moscow 16 Aug. 1971 - FBIS, No. 159, 17 Aug 1971, B 3.

Di roja 21.4.1990 de rojnamevanê Hürriyet li gel Heval Mesud BARZANÎ hevpeyvînek pêkanî. Em va hevpeyvîva hanê pêşkêşî we xwendevanan dikin.

MESUD BARZANÎ

"Miletê Kurd jî mîna tevaya milletên cîhanê mafê serxwebunê heye... Armanca me ya paşerojê ewe ku Gelê Kurd bigihê hêviyên xwe"

Hürriyet: *Kak Mesud BARZANÎ em hêvîdarin ku hun ji me re bêjin, hun kînga û li ku ji dayik bune û we çi xwendin bi dawî aniye?*

Heval M.B. Ez di roja 16 Tebax 1946 an de li Mahabat ji dayik bume dema pêkhatina Komara Mahabad ê. Ez ne çume tu Danişgehan, min xwendina bilind ne kiriye. Ji ber rewşa şoreşê min ne karî xwendina xwe bidomînim. Lê belê min di nava şoreşê de, di warê zanistiyê de xwe gihandiyê.

Hürriyet: *Kînga Partiya we hate damezrandin? Gelo piştî koçkirina BARZANÎ tu buyî serokê Partiyê?*

Heval M.B. Partiya me di roja 16 Tebax 1946 an de hatiye damezrandin, ku di wê rojê de ez bi xwe jî

hatime dinê. Li kongra 9 an de ku di sala 1979 an de pêk hatibu û ez weka serokê Partî hatim hilbijartin.

Hürriyet: *Ji kengê ve hun şerê rejîma Îraqê dikin? Gelo armanca we pêkanîna Dewletek Kurdiye? rewşa we li gel rejîma Îraqê nuha çawaye?*

Heval M. B. Ji sala 1961 ve Îraqê li beramber me şer ferz kiriye, û ta nûha şerê wan berdwame li dijî me. Me daxwaza dewletek serbixwe ne kiriye, daxwaza me Demokratî bona Îraqê û otonomî ya rast ji bona Kurdistanê ye, ango armanca me ne bes tenê mafên Gelê Kurde, Lê her weha jî mafê rizgariya hemu Gelê Îraqê ye. Lê belê eve ne armanca me ya dawî ye, ji ber ku bi gor dîtina me perçekirina Kurdistanê parçekirinek neheq e

û milletê Kurd jî mîna tevaya milletên cîhanê mafê serxwebunê heye... Armanca me ya paşerojê ewe ku Gelê Kurd bigihê hêviyên xwe. Lê di vê gavê de em dibînin ku Otonomî destkeftineke başe, ji bona Kurdîstana Îraqê. Lê weke min da xwiyani kirin mafê serxwebunî ji bona tevaya Netewa Kurd mafek tebîîye di paşerojê de. Ne mimkine ku bi kuştin û bi kar anîna çekên kîmyawî û bi derbederkirinê Doza Kurd were bi dawî kirin. Piştî bi karanîna çekên kîmyawî rewşa me niha şerê eniyê nakin, lê Pêşmerge li hemu deran hene, mîna ku min got me rewşa xebata xwe guhart. Ji aliyê rejîmê ve tu guhartinên leşkerî an aburî ne bune. Hebuna hêzên leşkerî li Kurdistanê hê jî berdwame.. Aburiya rejîmê hatiye terxankirin ji bona bi hêzkirina hêzên çekdar û pêşxistina

Penaberên Kurd li Penabergehên Mardîn / Kiziltepe

hunerê (senat) leşkerî.. Nuha jî 2 Feyleqên leşkerî 1 û 5 li Kurdistanê ne. Rejîma Îraqê 4000 Gund hilweşandine û xelkên wan mîna girtiyên bi darê zorê avêtine ordîgehên bê xwendîngêh bê nexweşxane, bê derman, bê av û bê şertên jiyane. Jiyana wan ordîgehên nexweştirîn jiyane û rejîma Îraqê wisa dizana ku bi vî awayî dê doza kurdî çareserbike. Lê ev bîrkirina hanê şaşê û em rê nadin, ku em bi politika asimlasyon werin Erebkirin, Tirkkirin an jî Fariskirinê. Em kurdin û dimînin Kurd û ta dawîya jiyana xwe wisa dimînin, Lê em xwe mîna bira dibînin ji bona wan netewan û baweriya me jî ji bona biratiya Gelan heye.

Em şer naxwazin, ger şewazek (metod) aşîtiyane ji bona çareserkirina pîrsa Kurdî hebe em dê pê gelek kêfxweş bibin, lê ku pîrsa me were piştguhixistin em dê şoreş û xebata xwe bidomînin ta ku em bighên mafên xwe. Nuha em daxwaza otonomiya rast dikin, divê kiryarên derberderkirinê û Erebkirinê werin bi dawîkirin, divê Demokratî belav bibe, hilbijartinên azad bêne çêkirin, divê Gelê Kurd bikaribe wan kesên hilbijêre, ew kes ku bi gor daxwaza Gelê Kurd bi xwe ne, divê ew famîlyên Ereban ku anîne Kurdistan, vegeirin warên xwe yê kevin, û her wisa ji ew Kurdên derbeder bikaribin vegeirin cih û warê xwe li Kurdistanê. Em Netewayek xudan mafên rewşa yê ne, û ta ku ew çenda bi cih bê emê xebata xwe bidomînin.

Hürriyet: *Pêwendiyên we li gel mîrîtiya (hukumeta) Tirkîyê çawa ne, û hun ji mîrîtiya Tirkîyê çi dixwazin?*

Hev. M.B. Me tu pêwendî bi tev mîrîtiya Tirkîyê nîne. Daxwaza me eve, ku Tirkîye beramber Kurdan siyasetek rast bi karbîne. Divê ew rast bibin û ji rastî dernekevin. Li ser rewşa penaberan divê bi şeweyek mirovatî bide bistîne. Divê em bêjin ku em sipasê wan dikin ji bo wergirtina penaberan ji ber sedemên mirovanî. Lê belê dan û standina wan li beramber penaberan ta nuha nexweşê û rewşa wan xirabe bi taybetî li Muş, ku mîna Girtiya ne. Daxwaza me ji Tirkîyê eve ku wan penaberan weka mêvan bibîne, ji ber ku divê ew sibê vegeirin. Divê zorlêkirin li ser wan hilîne çinku dibe ku ew zorlêkirin wan neçarke ku

Serokê Partî Demokratî Kurdistan heval Mesud BARZANî

ew vegeirin û xwe bidin dest rejîma Îraqê, eva hanê mirina wana ye. Em wisa dibînin, ku ev kesana ketine ber çekên kîmyawî pê divê bi şeweyek mirovayêtî danustandin li gel wan bê kirin. Çimkî, ger Tirkîyê danustandina penaberan bi başî bike eva hanê bi başî vedigere, lê ku bi xirabî danustandin bike, ev çenda dê bi xirabî vegere.

Hürriyet: *PKK şerê dewletê dike, û daxwaza dewletek serbixwe dike. Gelo dîtina we li ser vê çendê çîye?*

Hev.M.B. Ev meseleye 2 aliyên wî hene, yekemîn tişt eve, ku em destên xwe dirêj nakin di kar û barê nava Tirkîyê. Duyemîn, me bawerî bi xebata Gelê Kurd li wir heye, bi wî awayî ku Gelê Kurd divê. Gelê Kurd, li wir ji 10 ta 12 milyona ye û mafên xwe ên rewşa hene, û pêwîste Tirkîye îtirafê bi mafê Gelê Kurd bike. Ez mîna Kurdekî xudan sempatî me ji bona Gelê Kurd li Tirkîyê, da ku armancên xwe bi cih bîne. Mesele ne bi PKK ve girêdayî ye, lê belê pîrs pîrsa Gelê Kurd bi xwe

ye û gava behsa xebata wî Gelî tê kirin, an jî behsa PKK tê kirin mesele girêdayî ye bi Gelê Kurd ve, û mafê me nîne ku em biryar li ser kar û barên wan bistînin. Gelê Kurd li Kurdistan a Tirkîyê daxwaza xwe diyar dike û ew bi xwe biryara rewşa xwe digire.

Hürriyet: *Li ser lêburîna (efukirin) Saddam penaber naxwazin vegeirin, Gelo dîtina we li ser vê çendê çîye?*

Hev. M. B. Eve ne, yekemîn care ku Saddam lêburîne derdixe. Ew kesên ku dizanin ku ji penabergeha Muşê diçe penabergehekî hêj xiraptir dê çawa biçe û çawa bawerî bi lêburîna Saddamî bike. Divê Saddam bixwe ji Gelê Kurd daxwaza lêburîne bike, çimku gunehên wî rê nadin ku ew lêburîne derêxe. Ew gunehkare divê ew bi xwe ji Gelê kurd daxwaza lêburîne bike... □

Têbînî: *Ev hevpeyîva he ji aliyê Liqê 6 ya PDK-Îraq hatiye wergerandin bo zimanê Kurdî û dubare hatiye çapkirin û belavkirin.*

ORTADOĞU'DA GLASNOST

Türkiye'de Birikim Dergisi'nin, dünyada Luis Altkusser gibilerin yer aldığı Neo - Marksist adı verilen akımın 1970 li yılların ortasından itibaren geliştirdikleri bir tezin bir nevi hayata geçmiş şekli olan glasnost, Kominist Partisi iktidarlı devletlerle sınırlı kalmayacağına benziyor. Şimdi tüm totaliter ve yarı totaliter rejimler tehdit altındadırlar. Bu rejimler iki kutuplu dünyada uyduruk tezlerin arkasına saklanarak ayakta durabilmişlerdi. Kimisi "kapitalist olmayan yol" dayım demiş SSCB'yi sömürmüş kimisi anti-domino bir kale havasına girmiş Batı'ya yaslanmıştı. Ama iki parazit takımında birleştiği şey, hükmettikleri insanlara kanun tanımayan bir zulüm ve sömürü uygulamalarıydı. Bu iktidarlar şimdi kendilerini yavaş yavaş güvencesiz hisetmeye başladılar. Eskiden "Yeni bir dünya kurulur, biz de oradaki yerimizi alırız" diyebilen diktatörlerin şimdi bu manevra alanları alabildiğine sınırlanacağına benziyor.

Ortadoğu bu süreçten etkilenmeye hazırlanıyor gibidir. Bu ülkelerde kendilerini yenileme aşamasına girişin sancılarını çeken kominist partileri ise özeleştiriyeye benzer şeyler söylüyorlar ama yetersiz. Olayda'ki yetersizliği teşvik eden başlıca etkenler, kanımıza göre Moskova'nın stabilize olup olmayacağı yönündeki kuşkuyla ilgili stabilizeasyondan sonrasının ne olacağı konusundaki bulanıklıktan ileri geliyor. Bilindiği gibi Ortadoğudaki kominist partileri kalın çizgileri ile ikiye ayrılıyorlar; "resmi" partiler ve 1968 kuşağı parti-

ler.. Gerek önemli dış destekleriyle, gerekse kitleselleşme eğilimleriyle resmi partiler, Komünist Partisi olarak kabul görüyorlar, ikinciler Devrimci Marksist-Leninist Hareketler diye anılıyorlar. Moskova'daki "Perestrojka Hareketi" stabilize olursa, o doğrultuda söylediklerini güvenle söyleyebilecekler ve "afaroz" olmak gibi bir tehlike de kalmayacak. Ama Sovyetler Birliğinde ordu için de ve bürokraside önemli bir yer tutan tutucular geri dönerlerse bu partiler kendilerini havada hisedecekler. "Resmi parti" olma hüviyetlerini kaybedebilecek ve ileri atılabilecek Devrimci Marksist-Leninist Hareketler'den herhangi biri kendilerinin yerini alabilecektir.

Resmi partilerin ikinci korkuları, stabilizeasyondan sonrasındır. Acaba Moskova yeni bir fetva merkezi mi olacak, yoksa gerçekten her parti ve Ülke kendi yolunu mu çizecek? Bu yolu çizerken, hareketin evrensel karakterinden ötürü sınırlı bağımlılık olmayacak mı? Bu bağımlılığın şekli

nasıl olacak? gibi ardı arkası gelmeyen sorular bu partilerin yöneticilerinin beyninde birbirini izliyor.

Komünist Partileri şimdiye kadar çok kolay bir yol izliyorlardı. Önce, Moskova'da seyircisi oldukları bir iktidar kavgası cereyan ederdi. Arkasından bir klik yönetimi ele geçirip tarihe karıştırdıkları rakipleri aleyhine verip veriştiriyorlardı. Sonra bu partiler de Kremlin'nin yeni hakimleri lehine devreye girdilermi, süreç tamamlanmış olurdu. Meselâ, devrimi yapan ekibin ileri gelen isimleriyle Stalin arasındaki mücadeleyi alalım. Kamanev, Zinoviev, Bukharin, Trotsky vs. 1924'ten - 1936 ya kadar tasfiye edilirken, bırakın dünya demokratlarını, tutucuları dahi Trotsky aleyhine bir şeyler söyleme lüzumunu hiseder duruma getirecek kadar antipropaganda yapılmıştı. Trotskistler, dünyanın lanetlileri gibi dolaşır durumdaydılar. Bu kez Stalin öldükten sonra sekreterliği ele geçiren Krutshov, bir-iki yıl içinde onun tüm heykellerini kırdı kendisini lanetli ilan etti. Tabii o güne kadar Stalin'i putlaştıran resmi kominist partileri'de kısa sürede duruma adepte olmayı bildiler. Hatta Moskova ile ayrılığa düşen Çin Komünist Partisi bile, "Stalin yüzde - bilmem ne - kadar hatalıdır" gibi sosyal tartışmalara matematiği de sokacak şekilde "ayrı düşünen" bir muhalefet formülü geliştirmek lüzumunu hisetti. Brejnev'in iktidarı ele geçirmesi, Krutshov'un tüm süksesini yoketti. Yönetimde artık göğsünün bir tarafı madalya kalabalığından dolayı görünmez olan biri vardı ve bu defa da onun

Acaba Moskova yeni bir fetva merkezi mi olacak, yoksa gerçekten her parti ve Ülke kendi yolunu mu çizecek?

söyledikleri kanun sayılıyordu. Resmi komünist partileri bu duruma da adapte olmuşlardı.

Ama yönetimi ele geçiren Gorbaçov değişik bir liderdi. Yerleşmiş olan yapıların temellerine vuruyordu. Marksizme adeta bir rönesans getirme iddiasındaydı ve öyle yapıyordu. Mao'nun yaptığı gibi "Karargâhı bombalayın" diyordu. Gösterdiği hedefler dolaysızdı. Buna yarım asrı bulan "Sosyalist" devlet yapıları da dahildi. Ona ayak uydurmaya çalışan komünist partilerinin yöneticileri bir türlü ayakta duramıyor, ortalık yıkılan putların gümbürtüsünden geçilmeyecek duruma gelmiş bulunuyordu. Fikri ve siyasal gelişmenin erdiği seviyeyi eski bürokratik merkezîyetçi yapılarla tutturmak imkansızlaşmıştır artık. Kürdistan'da komünist veya Marksist – Leninist öncülük kitle partisi olma iddiasındaki yapılanmalar tüm diktatleriyle dünyadaki "Perestroyka hareketi" ni takip ederlerken gelişmelere ayak uydurmamanın sancısını çekiyorlar. "Ben Stalin usta'ya inanıyordum" gibi, "beni başkası aldattı" anlamına çekilebilecek sözümona "Yenilenme" denemeleri çok ilkel bir kurnazlıktır. Eğer seni Stalin aldatabilmişse, Gorbaçov'

da aldatabilir demektir. Sakın bunu düz mantık muhasebesi olarak sunacak şekilde basitliklere düşmeyin. Çünkü "aldatılma" bilgisizliğin; bilmemenin bir fonksiyonudur. Bilgi-lenme yerine yeni birini dinleme ve bu kez ona inanma kolaycılığını seçmek, bu defa onun yanılgılarını paylaşmakla aynı anlama gelir. Sosyalist Ülkelerde atılan adımların çok önemli olduğunu söylemek bir yoldur. Bu adımların, geçmişteki yanlış adımların tedavisinde önemli rol oynayacağını söylemekte aynı şekilde yine bir yoldur. Kürt Başkaldırılarına karşı 3.Enternasyonal'de alınan kararların sorumlusu olarak TKP'yi dövmeye devam etmekte bir yoldur. Ama biliyoruz ki bu, bilimsel olmaktan çok uzak bir seçimdir. Bu seçimi yapanlar halâ Gorbaçov'un neyi yıktığını anlamayanlardır. Geçmiş sorgulamayanlar, bu sorgulamalardan doğru sonuç çıkaramayanlar perestroyka ihtilâli'nin vardığı seviyeyi anlayamazlar. Anlamalıyız ki; Günümüz dünyasında Gorbaçovizm (evet bu bir – izmdir!); milli mesele gibi, çoğulculuk gibi konumlarda Gorbaçov'u da aşamanın eşliğini zorlamaktadır.

Bu noktada: Ortadoğuda faaliyet

gösteren Komünist partilerinin veya Komünist partisi olma iddiasındaki yapılanmaların üyelerine büyük görevler düşüyor. Bu üyeler eğer yenilenmeyi hazmetmişlerse, partilerinin tepesine çökmüş olan bürokratik merkezîyetçileri alaşağı etmelidirler! Geçmişin suyunu içen, Stalinizmin aşırı merkezîyetçi hamuru ile yoğrulan bu yaranın "diktatör" adayları, Markzime inanan kadroların düşündükleri "halk demokrasileri" ni kurma uğraşından çok uzak kişilerdirler. Partilere yeni devrimci bir ruh getirmek gibi zor bir işi başarmak için mücadele edeceğine, partisini terkedenin hatalı davrandığı ortadadır. Eğer bütün mücadele yolları kapanmışsa ve Perestroyka imkansızlaşmışsa, o zaman bu yapılar yerle bir edilir, üstüne yenisi inşa edilir. Yeni köşede bucakta "efendi örgütlenmesi" suçlamasında bulunmak insana haklılık kazandırmaz. Bu partiler, Kürdistan'ın şartlarının gerektirdiği mücadele şekillerini, manevra alanlarının darlığına rağmen geliştirme şansına sahiptirler. Bunu yapmakla Ortadoğu'da stabilizasyon'u önlerine hedef olarak koyan tüm dünya güç odaklarına karşı onurlu bir başkaldırıyı başlatmış olacakları tabiidir. Biliyoruz ki, Kürdistan'da stabilizasyon, ebedi kölelik ve asimila-

Stalin düşüncesini mutlaklaştırmak için Kamenov, Zinoviev, Bukharin ve Trotsky gibilerini ölümle cezalandırdı.

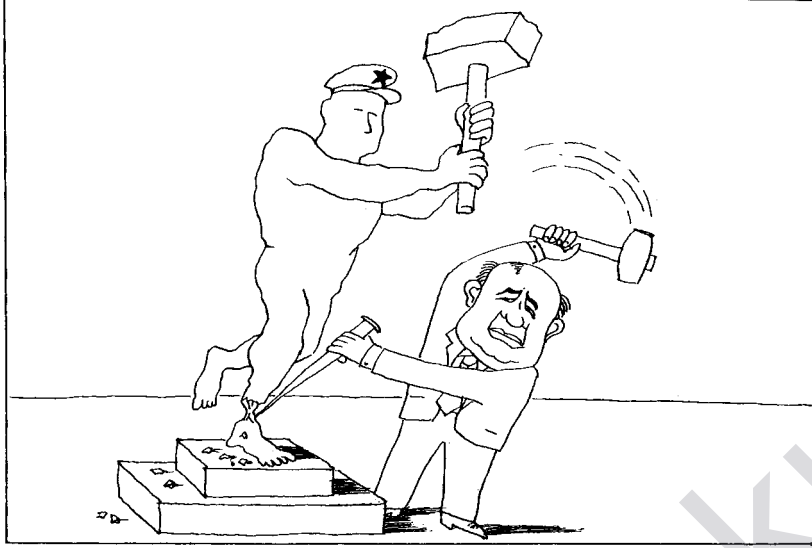

Bu kez Stalin öldükten sonra sekreterliği ele geçiren Krutshov, bir-iki yıl içinde onun tüm heykellerini kırdı kendisini lanetli ilan etti.

Breznev'in iktidarı ele geçirmesi, Krutshov'un tüm süksesini yoketti. Yönetimde artık göğsünün bir tarafı madalya kalabalığından dolayı görünmez olan biri vardı

Ama yönetimi ele geçiren Gorbaçov değişik bir liderdi. Yerleşmiş olan yapıların temellerine vuruyordu. Marksizme adeta bir rönesans getirme iddiasındaydı ve öyle yapıyordu. Mao'nun yaptığı gibi "Karargâhı bombalayın" diyordu.

syonla eş anlamlıdır. Yine biliyoruz ki, eğer bir kader tayin edilecekse bunun bir değer ifade etmesi için onu biz tayin etmeliyiz! Kapalı kapıların arkasında yapılan pazarlıkların gerektirdiği rolleri yüklenmek için gönüllü olmak, yarına verilecek olan hesabı kabartmaktan başka sonuç vermez. Selin önüne set çekebilirsin. O sel devam edecekse senin setin yetersiz kalacaktır. Ama eğer kaynak kuruyacaksa, zaten tartışacak bir şey kalmayacaktır.

TÜRK HÜKÜMET CEPHESİ

Komünist partileri böylesine bir keşmekeşi yaşarken, eskiden şu blokun veya bu blokun bölgedeki kaleleri durumundaki devletlerde de endişeli bir bekleyiş hüküm sürmeye başladı. Doğu Avrupa'da yıkılan her taş, Ortadoğu'nun kuytu bir köşesinde umulmadık yankılara yolaçıyor. Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal 31.12.1989 günü yaptığı açıklamada; "Perestroyka dünyaya istikrarsızlık

getirdi" diyecek kadar ilerlemiş olan endişesini ifade etme lüzumunu hissediyordu. Bunun için "milli birlik ve beraberlik içinde olunması gerektiği" ni söyleyen Özal'a karşılık, muhalefet lideri Söleyman Demirel'den gelecekti. Demirel, Romanya Devlet Başkanı'nın ailesiyle birlikte kurduğu düzenin "hanedan" olarak nitelendiğini ve benzer düzenin Türkiye'de "özal hanedanı" diye anıldığından hareket ediyordu. Romanya'daki yıkılışın halk tarafından Türkiye'de de tekrarlanacağını, hem de mecliste ifade edince kıyamet koptu. Ama taş yerini bulmuştu. "iktidar hastalıkları" nın, artık halkın kullandığı zor ile tedavi edilebileceği gerçeğinin hayata geçmeye başlamasının Ortadoğuda çarpıcı etkiler yapacağını tek belirtisi tabii ki bunlar değildi. ABD'nin Ankara Büyükelçisi Abramovtz'de devreye girmişti. Abramovitz, Türkler'in sağ ve soluyla ne kadar milliyetçi bir şartlanma içinde bulduklarını da hesaba katarak gazetecilere dikkatli bir

açıklamada bulundu. 28.12.1989 da yaptığı bu açıklamada, çok ince diplomatik bir dille, Türkiye'nin stratejik askeri konumunun kendileri için tarihe karışmakta olduğunu ifade ediyordu. Türkiye bundan sonra ABD ile ekonomik ilişki yönünden partner olmak için gayret göstermeliydi. Sağlanacak bu gelişmişlik, karşılıklı yardımlaşmayı teşvik edebilirdi.

ABD senatosunda 24.10.1989 daki "tehdit altındaki halk: Kürtler" konulu tartışma ve Ermeni karar tasarısı gibi gelişmelerle soğuklaşan ilişkilerde Türkler'in manavra alanlarının daraldığını hissettiren ABD büyükelçisinin sözlerini, Türkler'e dayatılan Avrupa Topluluğu, 1993'e kadar kendi iç problemleri ile meşgul olacaklarını bunun için Türklerin Ortak Pazar'a giriş müracaatlarının askıda olduğunu, bu arada Türk Hükümeti'nin ekonomiye vereceği çeki düzenin yanında Kıbrıs olayında, Ege'de ve Kürtler konusunda tatmin edici adımlar atacağını belediklerini kaydediyorlardı. Velhasıl Ankara Hakimleri için ya değişim sürecine girme, ya da bunaltıcı bir yalnızlığın karanlığında devleşen ekonomik problemlerin altında ezilme seçenekleri söz konusu olabilecektir. Tabii hemen ekleyelim; süreçte bir tikanıklık olmaması kaydıyla bu böyle olacaktır. Bunun için Türkiye Başbakanı 31.12.1989 günü verdiği demeçte Türk Ceza Kanunundaki 141-142 ve 163'üncü maddelerin 1990 yılı içinde ya tamamen kaldırılacağını veya en aşağısından geniş değişikliklere uğratılacağını söylüyordu. Bu adımlar ilkti ve bunları Türk ırkçılığı şartlanmışlığı içindeki Ankara Hakimleri süreç içinde çeşitlendireceği benzerler. Ama iş Kürtler'e gelince angarın kopacağını unutmasın kimse! Nitekim Batı Avrupa Birliği Asamble'sinin, Türkler'in bütün çabalarına rağmen kabul ettikleri "Kürt Ulusal Hakları" konulu karar oldukça netti. Kemalistler'in "milli birlik ve beraberlik içinde" karar tasarısını engellemek için yaptıkları bütün manavralar boşunaydı. Dikkat çekici husus, Türklerin gönderdikleri altı gözlemci milletvekilinin çoğunluğunun Kürt olmasıydı. Bunlara verilen görev Kürt

Ulusal hakları lehinde çıkabilecek olan karar tasarısını engellemektir. En büyük gayreti ise "Sosyal-Demokrat" Halkçı Partisi milletvekili Kürt, Hikmet çetin göstermekteydi. Çetin "Kürtler'e özerklik talepten bu karar tasarısı, Türkiye'nin içişlerine karışmakla aynı anlama gelir" derken, Batı Avrupa Birliği Parlamenterleri ; "bir halk gurubunun tehlikede olması, meseleyi iç mesele olmaktan çıkarır ve tüm insanlığı ilgilendirir hale getirir" cevabını bir tükat gibi yetiştiriyorlardı. Doğrusu, Kürt'ün haini suyun akış yönünü bile hesaplayamaz duruma düşebiliyor ve neden böyle bir toplantıya ekseriyeti Kürt olan bir heyetin gönderildiğini bile hesaplayamaz duruma getiriyordu. Yeterki ona "Başçavuş 'oğlum' desin!" Görüldüğü gibi Kemalistler'in eski manevra alanları oldukça daralmış durumdadır. Bunun yakında "Avrupa Güvenlik ve işbirliği" platformuna yansımaları da sürpriz olmayacaktır.

PRESTROYKA'NIN ARAP ÜLKELERİNE ETKİSİ

Genel olarak Arap ülkelerinde bir demokrasi geleneği yoktur. Tarih Sahnesi'ne ikinci çıkışlarının başladığı 20. yüzyılın başlarından beri çoğunluğu mutlakiyetçi kralların yönetiminde olan bu ülkelerdeki cumhuriyetçi değişimler, hep ordularının bir gece sabaha karşı harekete geçişi ile sağlanmışsa da cuntalar bir türlü vaat ettikleri hedefleri hayata geçirmeye yanaşmıyorlardı. Demokratikleşme hep raflardaydı.

1970'li yılların başında kalın çizgileriyle iki grup Arap ülkesi vardı: a. Radikaller, b. Tutucular. Radikal takım; Irak, Suriye, Mısır, Güney Yemen, Sudan, Libya ve Cezayir iken, Tutucular; Ürdün, Suudi Arabistan, Kuzey Yemen, Körfez ülkeleri, Tunus, Moritanya ve Fas'tan ibaretti. Kendine özgü bir demokrasisi olan Lübnan bu sınıflandırmanın dışında idi. Tutucu olsun, Radikal olsun hiç bir Arap Yönetimi, herhangi bir konuda halka danışmazdı. Bunların bazen göstermelik bir meclisleri olur ve burada "antiemperyalist", "gerici" kararlar alarak tatmin olurlardı.

1973 İsrail - Arap savaşı radikal cephede bir çözüme getirdiyse de beraberinde demokratikleşmeyi getirmedir. Krallarla emir'lerin danışma meclisleri de sembolik niteliklerini korudular. Mısır'ın 1977'de Camp David anlaşmasından sonra Arap Dünyasından tecrit olması, onu ABD için en fazla ilgiye mazkar ülke konumuna getirdi ama bu demokratikleşme demek değildi.

Kürdistan'da komünist veya Marksist – Leninist öncülüklü kitle partisi olma iddiasındaki yapılanmalar tüm dikkatleriyle dünyadaki "Perestroyka hareketi" ni takip ederlerken gelişmelere ayak uydurmamanın sancısını çekiyorlar. "Ben Stalin usta'ya inanıyordum" gibi, "beni başkası aldattı" anlamına çekilebilecek sözümüne "Yenilenme" denemeleri çok ilkel bir kurnazlıktır. Eğer seni Stalin aldatabilmişse, Gorbaçov'da aldatılabilir demektir.

Sosyalist Arap Birliği (Partisi) nin üç bölünerek sandığa gitmesi de göstermelikti. Çönkü geniş bir borç yükü altında inleyen Mısır ekonomisinin iktidardaki mimarları, halâ her nedense yüzde 70 gibi inandırılması güç bir oy oranı tutturuyorlar. Arap dünyasından tecritin kalktığı bu gün bile..

AMA....

Ama Arap Devletleri'ndeki bu sürece iki önemli dış müdahale söz

konusu oldu. Birincisi; İranda'ki İslâmi İhtilâl'in getirdiği dini radikalizm, ikincisi; Perestroyka'nın getirdiği yumuşama.

İran devrimi, hem batı'nın ekonomik sistemiyle uzlaşmacı bir islami sistem geliştiren Suudi Arabistan'ın liderlik yaptığı pasifizme, hem de Sovyetler Birliği'ne yaslanmaya çalışan "Kapitalist olmayan Yol" u tutturularna islami devrim anlayışındaki radikal bir cevaptır. Hizbut-Tahrir ve vakıflar eliyle kendi uzlaşmacı İslami anlayışını, İran'daki Ayetullah'lar devrimi'nin radikal bir şekilde marke etmesi körfez Şeyhlerini, kral ve emaretlerini kâbuslar görmeye itti. Artık hem suudilerin geniş sermayeleriyle desteklenen yayılmacı örgütleri, hem de Kaddafi'nin 'radikal' "Yeşil kitabı" elinde kalacağı benziyordu. Bu aşamada imdada yetişen İran-İrak savaşı oldu. Doğrusu bu savaş, radikali ve tutucusuyla Arap rejimleri için bir kurtuluş sayıldı. Kimisi açık memnuniyetini, kimisi gizli sevincini acemice saklamaya çalışırken savaş Arap dünyasına 100 Milyar dolara mal oluverdi! Ama bu her şeyi kaybetmekten daha iyi idi. Bu arada İran radikalizminden ürken diğer islam ülkeleri de tedbirler almayı unutmuyorlardı. Yılların Kemalisti Türkiye Cumhuriyeti- hem de ordusunun eliyle- rejime biraz suudi suyu karıştırırken, Pakistan islami bir devlete dönuştüğünü ilan etmişti.

DERKEN...

Derken Perestroyka teori olmaktan çıkıp pratiğe dönüşüverdi. Sovyetler Birliği'nde milli mesele, yılların zincirinden boşalarak eylemli bir aktiviteye doğru yol alırken Doğu Avrupa'nın evet efendimci veya dikbaşlı diktatörleri bir bir yıkılmaya başladı. Değişim o kadar hızlı oldu ki dünyada istikrarı tehdit eden boyutlara ulaştı, iki kutuplu dünyada buzlar eridi. Her kes yeni sentezlerin beklentisi içinde. Gerilim ve endişe bütün değerleri alt üst edeceğe benzer. NATO ve Varşova paktları kendi varlıklarını sorgulamaya başladılar. COME CON yeni gelişmelerin ışığında fesih aşamasına geldi. Her an geri dönüş mümkünse de bazı noktalarda artık eskinin yaşaması imkânsız

gibi görünüyor. Bölgesel sorunlarda sıcak mücadelenin yerini bazı noktalarda görüşme masaları aldı. Her şeyden önemlisi; diktatörlerin-renkleri ne olursa olsun-kamp değiştirme şantajlarının geçersiz kalması artık an meselesidir.

İşte bu Perestroyka pandemisi'nin Arap iktidarlarını atlama çok zor gibi görünüyor. Buzların çözüldüğü, manavra alanlarının kısıtladığı bir dünyada iç problemleri baskılarla çözümlene imkânı ancak çok kuvvetli sermayeli ülkelere nasip olabilir. O da bir süre için. Arap Devletleri arasında bu kategoriye sadece petrol zengini devletler girmektedir. Ama onları da kara kara düşündüren bir süreci yaşamaktadır dünya.

International Herald Tribune gazetesine göre, uzun süreden beri ilk defa Romanya'daki iktidar değişikliği Arap basınında Interarap haberleri geçerek manşete oturdu. Bu anlamlı bir sıçramadır. Çünkü Arap Milliyetçiliği ninnileri ile büyüyen ve dünyanın gündemini belirlemeye pek hevesli son nesil Arap Liderleri ile yazarları, kendilerinin hazırladıkları gündemin dışındaki bazı olayların akışının tüm Arap dünyasının hayatını da etkilemek üzere olduğunu görmeye başlamış bulunuyorlar.

Zaten hemen hemen bitmiş olan Mısır'ın Arap dünyasından tecriti, Suriye'nin de 28. 12. 1989'da diplomatik ilişki kurması ile sona erdi. Böylece, Libya ve Suriye tarafından makas alınmış Mısır rejimi "beraat" etmiş oluyordu. ABD'den yediği dayaklarla kahramanlaşmış Libya'lı Kaddafi'nin Kahire'yi ziyareti, Arap dünyasında artık "yiğitlik" taslama döneminin sona erdiğinin işaretiydi. Bunu Suriye'nin takip etmesi, hiç umulmayan bir yerden ses getirdi; Türkiye'de arapların kenetlenmesi endişeye yol açıyordu. BBC'nin iddiasına göre, Türk Yetkilileri, Suriye'nin bu yolu seçmekle kendilerine karşı göçlendiği kanısındalar. Böylece Türk Dışişleri Yetkilileri, ilişkilerin daha dikkatli bir şekilde sürdürülmesinden yana tavır belirlerken "kriz politikası"ni tahrik edecek davranışları engellemeye çalışıyor. Bunda Perestroyka'nın yarattığı gü-

vensizlik ortamının katkısı büyüktür.

Arap yazarları da süreç karşısında boş durmuyorlar. Yusuf İdraki; Demokratikleşmede sıranın artık Arap ülkelerine geldiğini yazarken, eskiden olsaydı kesinlikle afaroz edilirdi. Kuveyt'te yayınlanan AL - Siyasa gazetesinin yazarı Ahmed Jaralla kaynakların bölgesel savaflara ve silahlanmaya akıtıldığından yakınıyor.

Biliyoruz ki, Kürdistan'da stabilizasyon, ebedi kölelik ve asimilasyonla eş anlamlıdır. Yine biliyoruz ki, eğer bir kader tayin edilecekse bunun bir değer ifade etmesi için onu biz tayin etmeliyiz! Kapalı kapıların arkasında yapılan pazarlıkların gerektirdiği rolleri yüklenmek için gönüllü olmak, yarına verilecek olan hesabı kabartmaktan başka sonuç vermez. Selin önüne set çekebilirsin. O sel devam edecekse senin setin yetersiz kalacaktır. Ama eğer kaynak kuruyacaksa, zaten tartışacak bir şey kalmayacaktır.

Jaralla, yönetimlerin yarattığı sansür ağının aydınlanmayı engellediğini de eklemekten geri durmadı. yukarıdekileri destekleyen Mısır'lı bir yazar demokrasiye geçiş kaçınılmazdır diyor. Aldatmacanın daha uzun süremeyeceğini belirten yazar, diktatörlerin yıkılışının gümbürtülerinden dersler çıkarılmasını öneriyor. Diğer bir Mısırlı, Mustafa Ahmad ise Arap ülkelerinde halkın aşağılanmasından yola çıkıyor. Yönetimlerin halkı hiçe sayma

alışkanlıkları edindiklerini, onları kişiliksizleştirmek için aşırı bir baskı uyguladıklarını belirten yazar örnek olarak Suriye, Libya ve Irak'ı veriyor. Buralarda kurulan polis devletlerinin, diktatörlükleri sürdürmek için adam öldürme, ortalıktan kaybetme, sorgusuz yıllar süren tutuklama dahil her şeyi yaptıkları ortadadır diyor.

SONUÇ

Görüldüğü gibi Arap ülkelerinde bir kıpırdanma var. Bazı diktatörler nerede tutunabilirim hesabı içindeler. Köktenci gurupları engellemek için aldatıcı reformları gündeme getiriyorlar. Ama iki köktenci akım da gün geçtikçe güç kazanıyor. Her şeye rağmen, gerek uluslararası hava ve gerekse destek yönünden çoğulcu demokrat radikallerin İslami radikallerden daha fazla şansa sahip olduklarını söyleyebiliriz. Bu bakımdan Iraklı Diktatör Saddam Hüseyin, Ürdünlü mutlakiyetçi Kral Hüseyin ve Suudi Kralı Fahd'ın yönedikleri oyun harika. Saddam geçen baharda birdenbire demokrasiye döndüklerini ilan verdi ve çok partinin katılacağı seçimlerin güzün yapılacağını belirtti. Mesaj içe yönelikti ve tabii ki demokrasi istemlerini saptırmaya çalışıyordu. Suudiler ise bir nevi ve ilginç danışma meclisi toplayıp nasıl bir seçim yapacaklarını, halka uyandırılmayacakları nasıl haklar verebileceklerini araştırıyorlar. Hüseyin ise partileri sokmadığı seçimler yaptırdı ama İslam radikallerinin zafarını engelleyemedi. Yakında Mağribden Maşriq'e tüm Arap aleminde bu radikal islam veya çoğulcu demokratik değişiklikler gündemleşebilecektir.

O zaman Kürt örgütleri kendilerini ilgilendiren devletlerde ileri atılıp sistemi damgalayabilirlerse bir fırsat daha kaçırılmamış olur. Aksi taktirde "ara çözüm" bir dahaki "Prag Baharı"na kalabilir. O da mümkünse! □

Aydınların yeri üzerine

A. DİKİLİ

Aydınları gruplara ayırmak olası alışkanlıkların sürdürülmesidir. Ben aydınları gruplardan çok ulusal ve uluslararası gruplara ve ilişkilere ayırmak istiyorum.

Türkiye’de Türk Aydını var. Kürdistan’da da Kürt Aydını. İki ülkenin özgün konumu üçüncü bir tip aydın ortaya çıkarıyor: Ara Aydın. Kürdistan’ın sömürge konumu arada yalpalayan tip oluşturmaya elverişli. Ara Aydın’ı ülkelerimiz özgün şartlarında şöyle tanımlayabiliriz; ön bir bilgi: Türk Ara Aydını iki ülke aydın ilişkilerinde yoktur. Bu ilişki sadece Kürt Ara Aydını’na oluşturuyor. Ara Aydın, kararsız, eli hem yardım hem serden olmayan aydın tipidir. Ve bu tip aydın Kürdistan’a özgüdür. Başka şartlarda başka ülkelere de uygulamak belki mümkün. Ara Aydın konumu itibarıyla karmakarışık, bulanık bir yerdedir. Kafa yapısı bozuka “saz” tipini andırır. Her elden ayrı bir sesle bir aheng oluşturma sevdisindedir. Peki kim bu *ara aydın*? Arada duran veya arayan aydındır. Yani bunu özgünleştirsek: Kürt olduğu iddiasında bulunan ve Türk de olabilecek tip. Kürdistan’ın özgün şartlarını, genel ideolojik kalıplara sokmaya çalışan insan tipi. Hiç bir güce sahip olmaksızın kâğıt üzerinde devletleri yerle bir eden, yüksek düzeyde toplumlar ve devletler yaratan tip. Kendi ulus ve toplum gerçeğine yabancı ve kapalı, ülkesi ulusal kurtuluşuna uzak ve kendisi dışında yapılan işlere düşman bir tip. Ara aydının içine daha önce kullanılmış “Kürt Sol Sosyetesı” ve “Kürtler’de Kürt Sol Sosyeteleştiği” kavramları da dahildir. Ara Aydın aynı zamanda “Efendi Aydın” tipidir. Ulusunu kurtarmak için yıllardır çabaladığı halde *yüksek düzeylerde* ulus-

Ara Aydın Kürtçe bilse bile Türkçe konuşur. Yüksek düzeyde üretimler ancak Türkçe ile olur. Kendi kültürsüzlüğünü, yetersizliğini Kürt diline ve kültürüne yükler. Kürt dili ve edebiyatını sadece Türkiye’nin dar sınırlarında görür. Doğu ve Güney Kürdista’da dev gelişmeleri görmez, göremez.

lararası teorik nimetleri sunduğu halde ülkesi insanları onu hala anlamamakta. “*basit bir ulusal kurtuluş*” u bile hala gerçekleştirememekte, kendi devletini kuramamakta. *Ayo!* bir burjuva devleti bile oluşturamamakta. Ara Aydın genellikle “nihilist” aydındır. Kendisi dışında ulusunun dev bir gelişimi olsa bile inkar eder, görmemezlikten gelir. Ara Aydın Kürtçe bilse bile Türkçe konuşur. Yüksek düzeyde üretimler *ancak* Türkçe ile olur. Kendi kültürsüzlüğünü, yetersizliğini Kürt diline ve kültürüne yükler. Yaşar Kemal’i hep eleştirir ve kendisi de Türkçe yazar, Kürtçe yazan yüzlerce Kürt yazarını okumaz, hor görür. Oysa bu yazarların buldukları düzey ve şartlarla kıyaslarsa Yaşar Kemal gibilerini geride bıraktıklarını görür. Kürt dili ve edebiyatını sadece Türkiye’nin dar sınırlarında görür. Doğu ve Güney Kürdista’da dev gelişmeleri görmez, göremez. Ara Aydın ruhunu özgürleştirmeye çabalamaz, hep tutsak ve başkalarına bağımlı gelişmeye çalşır. Özgür düşünce kendi gücüyle hareket etme ona mümkün olmayan uzaklıkta durur. Özgür olmayı düşünmez. Sakız otunu çiğneyerek sakız yapıldığını düşünmez, basite kaçır, çiğnenmiş sakızları tekrar tekrar çiğner, çürüyünceye kadar çiğner.

Üretimi sevmez, üretileni kullanır. Tüketicidir. Hazır tüketimin iflasla karşışarşıya kalacağı da biliniyor.

Üç Aydın Tipi: a–Türk Aydını: Bu tip hakkında bilgi edinmek isteyenler, Arap kökenli olduğunu tahmin ettiğim “Türk” aydını Yalçın Küçük’ün “Aydın Üzerine Tezler” isimli beş ciltten oluşan eserine başvurabilirler. Zengin tip ve teoremlerle doludur. Bu tip aydın benim eleştirim gündemi dışında. Yalnız şunu söylemek istiyorum: Daha demokratik daha özgür bir tip olmasını arzuluyorum. Kendi devletin yaptırımlarına, ulusal baskı ve eşitsizliğe daha bir tavır alması ve bu tavrı geniş kesimlere yayması onu daha da özgür kılacaktır.

aa– Kürt Aydını: Bir dönem çok ileri Kürt Aydınları olmuştu. 1950–1980 bu durum biraz geriledi. Kürt Aydını kendi kendine ulusuna düşman olmaya başladı. İnkarcı bir tipti. Güney Kürdistan’da o zamanlar bu üç tip Aydın vardı. Bizde yoktu. 1980 sonrası ve özellikle Ulusal Kurtuluş Mücadelesi’nin Dersim hareketinden 46 yıl sonra Kuzey Kürdistan’da tekrar gündeme gelmesi aydın tiplerini hızla ayırışmaya soktu. Kürt Aydın tipi kendini tekrar bulmaya başladı.

Türk devletin Kürdistan’da savaşa girmesi bu ayırışmayı daha da netleştirdi.

aaa– Ara Aydın: Yukarıda biraz anlatmaya çalıştım. Bu tip aydınların son dönem iki kesimden birine yaslandıkları görülüyor. Bu aydın kesiminin ne Kürdistan ulusal kurtuluşuna ne de Türkiye’deki devrimci demokratik gelişime katkısı vardır. İkisinin de ayakbağı bir tiptir. Azalması ve sönüp gitmesi her iki kesime de hayır getirecektir. Kuru-yup bitecektir.

Kurd û guhartin

Şahîne B. Soreklî

Bûyerên di nivê duwem yê sala 1989 an de li welatên Ewropaya Rohilat cîh girtinê hîmê siyaseta sedsala 20 an ji binê ve hejandin. Van guhartinan ne tenê karbidestên welatên komonîst rûreş derxistin û beşekî mezin ji propagandaya wan derewîn xuya kirin, lê her weha bûn sedema şikestina morala piştgirtên sîstema komonîst li tevahiya cîhanê. Sedemên vê guhartinê pîr in, lê du sedemên herî girîng ev in: a) nerazîbûna pîrrianiya hemwelatîyên van welatan ji karbidestên xwe û b) rewşa ekonomî ya xirab li van welatan. Pêwîst e neyê ji bîr kirin, ku beyî daxwaz û piştgirtina Yekîtiya Sovyêt cîhgirtina van guhartinan ê di rojên îroj de ne pêkan bûye. Kûrlênîherîna vê merselê gotareke dûr û drêj dixwaze, lê merov dikare bi kurtî wisa bibêje: Qe ne dûr e, ku Yekîtiya Dewletên Emerîka û Yekîtiya Sovyêt li ser van pirsan, dû gotûbêjan gihîjtibin encameke wisa.

Nayê veşartin, ku yek ji sedemên xirabiya rewşa aborî li Yekîtiya Sovyêt xerckirina dravên pîr li çekên leşkerî ye. Ji salan û vir de ye, ku Yekîtiya Sovyêt hewl didêye tev Yekîtiya Dewletên Emerîka bigihê peymaneke bîsnorkirina pêşvebirin û firehkirina çekên leşkerî. Li dû ku serekê Emerîka yê berê, Reagan, biryara pêşvebirina çekên ezmên û yên "LASER" kire pratîkê, li pêş Yekîtiya Sovyêt du rê hebûn: yan bêtir pere li pêşvebirina teknîka

Hindek partiyên Kurd ji nuha ve dest pêkirine pişt rêçika nû ya sîstema welatên komonîst bigirin, hinên din hê li ber dahol û zurneya têrmên klasîk yên wek "bûrciwazî, empiryalîzm, kapîtalîzm û proleterya" di dîlanê dene; hê polîtîka cîhanê li gor rewşa destpêka sedsalê analîz dikine.

nûjen û çekên nû birijîne (bi encama kîjanê rewşa aborî ê hê xirabtir bibe), yan jî şertine Yekîtiya Dewletên Emerîka Yekbûyî bipejirîne. Yek ji van şertan "demokratîkirina" welatên Ewropa Rohilat e, bi encama kîjanê di salên tîyên de pêkan erola hêzên NATO û WARŞO nemîne. Bi baweriya min rêya duwem bû, ku Gorbaşov û piştgirtên wî baştir dîtin. Ji ber ku amanca vê nivîsarê ne hûrlênîherîna vê pirsê bi xwe ye, a nuha gotineke firehtir pêwîst nake.

Gelo van guhartinên li jor cîh girtinê me, Kurdan, çawa eleqeder dikin? Gelo emê bikaribin ji van fêrê dersine nû bibin? Çiqa heyf e, ku bersiva pirsê duwem bi kurtî na ye. Dîroka gelê Kurd xuya dike, ku ew zû-zû ji bûyerên dîrokê fêrî dersan nabe. Hindek partiyên Kurd ji nuha ve dest pêkirine pişt rêçika nû ya sîstema welatên komonîst bigirin, hinên din hê li ber dahol û zurneya têrmên klasîk yên wek "bûrciwazî, empiryalîzm, kapîtalîzm û proleterya" di dîlanê dene; hê polîtîka cîhanê li gor rewşa destpêka sedsalê analîz dikine. Merov him digirî, him dikene,

dema hin gotarên Kurdine dixwêne, yên ku xuya ye hê di wê baweriyê de ne, ku karkerên cîhanê, yên Ewropa û Emerîka Bakur tê de, di sindif û merbendan de koletiya kapîtalîzmê dikine. Xuya ye, ku ev camêrên me naxwazin bipejirînin, ku ev karkeran in, yên ku karbidestên van welatan tînin ser karbidestiyê. Li milê din, ev zanyên me, xuya ye napejirînin, ku hema-hema hemî karkerên welatên Ewropa komonîst li dij karbidestiyê welatên xwe ne, ku pîrrianiya wan alên neteweyên xwe, ne yên sor, rakirine.

Wekî pîrrianiya Kurdên li Ewropa û welatên kapîtalîst yên din îroj fêr bûne, jiyana bi şeweyeke "bûrciwazî" ne jiyaneke xirab e. Gelek proleterên duhu, ne tenê wîskiya impiryalîzmê vedixwin, cixareyên kapîtalîzmê dikêşînin, trimbêlên burciwaziya mezin da-jon, lê dema ferzend dikeve dest hinan, ew karkiran jî dikin ber kar û dikarin mafên wan jî bixwin,... Lê hê jî wek komonîstekî destpêka sedsalê diaxivin û dinivîsînin. Gelo ev kesên wisa ê amade bin di germa Herranê de rojê 8 seetan

şofêriya traktorên bikin, heke wan Kurdistanê serbixwe ber mirina xwe çêkirin, lê gelo ew jî dixwazin bi kartên sor endamê klûbên nemaze bin û li ser hesabê karkirana wîskiya kapîtalîstan vexwin,...?! Em werin ser pîrsa yekem: Gelo ev guhartinan me eleqedar dikin? Di rojên îroj de guhartinên mezin li beşekî cihanê hemî neteweyan, heke bixwazin, yan na, eleqedar dikin. Bi taybetî ,wek gelekî bindest, guhertinên li cîhana komonîst cîh girtinê me bo du sedeman eleqedar dikin. a) bûyerê di çend salên borî de li Kurdistanê cîh girtinê û bi karhanna çekên kîmyawî tev encamên xwe yê tîji bêtar xuya kirin, ku bi kêmasî du nîşan neteweya Kurd bi sloganên vala hatin xapandin. Ji salan û vir de ye, ku herkes ji me di wê baweriyê de bû, Welatên sosyalîst bi serekîtiya Yekîtiya Sovyêtiya ti caran nehêlin ku gelê Kurd bi çekên wêran kirinê were qirandin. Sedema vê xapandinê partiyên Kurdan bi xwe bûn; her weha partiyên komonîst yê Rohilata Navîn; b) heke Kurd xwe negihînin ra deya serxwebûneke îdolojîke netewî; ew ê nikaribin di sedsala têde jî azad û serbixwe bijîn.

Kapîtalîzm û komonîzma îroj nema yê destpêka sedsala 20 an in. Kapîtalîzma îroj, li bevajîya baweriyaya komonîstê duhu e, yeke bi hêze. fêmkirina ev sîstema kompleks ne tiştekî hêsan e, bi taybetî bo gelekî paşvehiştî û ne azad wek gelê Kurd. Kapîtalîzma îroj, herweha li bevajîya baweriyaya komonîstê klasîk, ber bi lîberalîzmê çûye û dihere, lê tev vê jî sîstemeke ezo ye û sûda xwe diparêze. Li milê din kapîtalîzma îroj nedikare bi dewletekê ve, yan bi çend xwedîsermîyan ve were girêdan. Ev sîstêm bi milyona dezgeh, şîrket û

hêlên bu dewletan de girêdayî û ne girêdayî eleqedar dike. Di rewşa îroj de, ne dewletek, ne jî hejmerek bi sînora ji kesana dikarin vê sîstêmê kontrol bikin. Di hindir vê sîstêmê de her şîrket û dezgeh û hêzên din dixwazin tiştên xwe bifiroşin, dikarin li dij hevûdin jî kar bikin. Di vê sîstêmê de yê jîr û xasûk û jêhatî bi ser dikeve. Helbete, zarokek jî dizane, ku firotina çekan bo şer li welatine cîh bigire tiştekî xirab e, lê pêwîst e were pejirandin, ku ji yê çekan difiroşin bêtir, dewletên çekan dikirin û bi wan şerê hevûdin dikin tawanbar in. Heke karbidestên welatine paşvemayî ne nezan û stemkar û bextreş bin, kapîtalîzm nikare bi hukmê zorê çekan bifiroşe wan. Pêwîst e em bipejiirînin, ku pîrraniya xelkê welatên kapîtalîst ev sîstema, sedem çî dibin bila ew

Wekî pîrraniya Kurdên li Ewropa û welatên kapîtalîst yê din îroj fêrbûne, jiyana bi şeweyeke "bûrciwazî" ne jiyaneke xirab e. Gelek proleterên duhu, ne tenê wîzkiya împîryalîzmê vedixwin, cixareyên kapîtalîzmê dikêşînin, trîmbêlên burciwaziya mezin dajon, lê dema ferzend dikeve dest hinan, ew karkiran jî dikin berkar û dikarin mafên wan jî bixwin,...

bin, qebûl kirine. Çawa ku ne ji mafê wan e "kevneperestiya" xwe bifiroşine şoreşgêrên me, herweha ne ji mafê şoreşgêrên me ye, ku "şoreşgêriya" xwe li ser wan feriz bikin!

Îroj bi kêmasî çar haliyên komonîzmê hene:

Çin: Bêyî ku em şeweya komonîzma li Çînê tê bikaranîn analîz bikin, merov dikare bibêje, ku komonîzma Çînê yeke netewî ye, ku li gor baweriyaya beşê bi hêz yê serekîtiya partiya Komonîst tê birêvebirin. Bo Kurdan hêviya alîkariyeke rêk û pêk ji hêla dew-

leta Çînê de îroj tune. Çîn jî wek welatên din dixwaze tiştên xwe bifiroşe û pêwendiyên xwe tev welatên Rohilata Navîn baştir bike.

Welatên wek kûba, Albanya, ...: Pêkan e van welatan alîkariyeke diziyê bi sînora bidin rêxistinene Kurd, lê ew jî bo sûda xwe ê nikaribin alîkariyeke rêk û pêk bo Kurdan pêşkêş bikin. Li milê din, dostaniyeke kûr tev welatine wisa e bo Kurdan ne bêyî zirarê be, ji ber ku neyarên van welatan di hemî kampan de pîrr in.

Partiyên Komonîst yê li welatên ne-komonîst: Bi şeweyeke gelemper hema-hema hemî partiyên komonîst yê li van welatan bi kêmasî di teoriyê de pişt têkoşîna Kurdan digirin, lê mixabin, hejmarê mezin ya van partîyan bi xwe birçiyê alîkariyê ne. Welatine wek Îtalya ne tê de, li welatine din, wek Alemaniya Rojava, welatên Emerîka Bakur û Australya, tev karkirina bi partiyên komonîst re dikare parti yê mezin yê li ser karbidestiyê wek sempatîzan bo mafên Kurdan dûtir bibe.

Yekîtiya Sovyêtiya û Ewropa Rohilat: Di salên nêzîk de bo têkoşîna gelê Kurd hêviya alîkariyeke mezin ji hêla welatên Ewropa Rohilat de tune. Yekîtiya Sovyêtiya pêkane

ku bi hêla nûnerên çendpartîyan wek berê di festîvalan de beşdar bibin. Herweha pêkan e, ku alîkariyeke bi dizî û bi rêya welatekî din bo partîne were pêşkêş kirin, lê ev alîkariya jî ê pîrr bi sînora be û heke biçe ê kêmîtir bibe.

Ji ber ku em di dem û dewrana "GLASNOST" de dijîne. Ez ê bersîveke li gor ev dem û dewrana nû bidim. NA!!! Heke em bi ev şeweyê xwe ya duhu û îroj têbikoşin hêvî bo me niye; em ê nikaribin Kurdistanê bigihînin serxwebûnê, û heke mafine bi dest gelê Kurd kevin, ew ê bêtir bi

alîkariya rêxistinên mafên mero-
van û hukmatine bin. Xwebêja vê
ne ew e, ku di nav Kurdan de
têkoşerên dilpak nîne, ne jî ew e,
ku berpirsiyarên partiyên Kurdan
ne merovên çak û welatparêz in.
Na! Xwebêja gotinên li jor ber her
tiştî ew e, ku guhartin bo me divêt.
Guhartineke pîrr mezin, guharti-
neke ku ê bi salan bajo, bo nîfşekî
niştimanperwer were holê ku bi-
karibe realîzma siyaseta dunê fêhm
bike, ku bikaribe û bizanibe bo
sûda neteweya Kurd li gor şertên
nû yên siyasî bixebite. Em îroj di
dema kompiyûter û satelîtan de
dijîne. Her roj guhartin cîh digi-
rin. Her roj bi hezaran rojname,
kovar û pirtûk têyên weşandin;
rojeke bêyî guhartin derbas nabe.
Pêwîst e Kurd jî di vê gihartinê de
xwedan parbin. Serdar û nivîskar
û zanayên me divêt xwe bezatir
bikin.

Wek em dizanin,
pîrraniya gelê Kurd
nizane bi zimanê xwe
bixwêne. Hejmareke
mezin nizane bi ti zi-
manan bixwêne. Ew
hejmara biçûkya ku
di siyaseta de aktiv e,
ta radeyeke mezin di
bin bandora partiyên
Kurd de bawerî û za-
nebûna xwe pêş ve
dibe. Heke partiyên
me xwe li gor şertên
cîhanê nikarbin bidin
guhertin, nîfşekî din
jî ê wenda bibe.

Divêt çî bibe, çî nebe? Kurdên
bi siyaseta mijûl, nivîskar, rojna-
me, kovar û partiyên Kurdan
pêwîste têkoşîna Kurdan ya sed-
salê têxin mêzîne. Pêwîst e bi
şeweyeke vekirî, bi cesaret û bêyî
tirs gotûbêj li ser rastî û şaşiyên
salên borîn werin kirin û nivîsan-
din. Pêwîst e ev demagojiya
komonizma klasîk ji holê rabe.
Pêwîst e idyolojiyêke
niştimanperweriye nû, li gor şer-
tên Kurd û Kurdistanê were holê,
idyolojiyêke KURD, idyolojiyê-

ke ku hemî taqet û kanîbûna gelê
Kurd bikaribe bo azadi û serxwe-
bûnê têxe kar, idyolojiyêke ku
bikaribe neyartiyê ji nav Kurdan
rake, idyolojiyêke kurdistanî, ku
daxwaza hevgirtin û tevkarkirina
hemî beşên neteweya Kurd bo xwe
bike amanc, idyolojiyêke li ser
himên sosyalist, lê sosyalistêke
merovîn, sosyalîzmeke li gor şert
û daxwazên gelê Kurd, idyoloji-
yêke, ku li gor kîjanê nema êdî
xapandin û doçiketî êdî pêkan be.

Ji ber ku têkoşîna netewî ya
Kurdan di vê sedsalê de her dem ji
jor ve dest pêkiriye, ne ji bini ve,
ev bara car din dikeve ser milên
partî, rêxistin, niştimanperwer û
nivîskarên Kurd. Ev yeka bêyî
fedekarî, bêyî cesareteke mezin,
bêyî xwerexnekirineke ji hîm de
nikare pêkan be. Ev guhertin ê ne
hêsan be, ne jî dikare di roj û

***Ji salan û vir de ye, ku herkes ji me
di wê baweriyê de bû, Welatên so-
syalîst bi sereketiya Yekîtiya
Sovyetê ti caran nehêlin ku gelê
Kurd bi çekên wêran kiri nê were
qirkirin. Sedema vê xapandinê
partiyên Kurdan bi xwe bûn; her
we ha partiyên komonîst yên Rohi-
lata Navîn;***

mehekê de cîh bigire, lê wek ava
bo jiyane, bo me pêwîst e. Pêwîst
e em li derekê dest pê bikin, divêt
em rê li demagojistanê bidin û
ji wan daxwaza hişyarbûnê bikin.
Destpêkê gellekî dijwar be. Gel-
lek partî û kes ê li dij guhartineke
wisa derkevin, ji ber ku ew xwe di
rewşa îroj de rehet dibînin; ji ber
ku ew naxwazin xwe şaş û xeşîm
bidin nasin, lê dem dereng e bo
me, gelê Kurd bi hemî şeweyan
hatiye paşveexistin. Pêwîst e parti,
rêxistin û nivîskarên Kurd bi cesa-
reteke mezin xwe têxin xizmeta
vê guhertinê û ji gel de dest pê

bikin, gel fêrî xwendina zimanê
Kurdî bikin, gel fêrî prensîpên nu
bikin. Gel fêrî hevudin hezkirinê
bikin, gel fêrî hêza hevgirtina
netewî bikin.

Di eynî demê de pêwîst e li
dervayê Kurdistanê têkoşîn bido-
mîne. Têkoşîneke realîst. Pêwîst e
hevaltî û dostaniya ji welat û rêxi-
stinan, çîqa hindik be jî, paş ve
neyê vegeandin. Çîqa welatekî
wek Fransa bo meslehetê xwe
çekan bifroşe Îraqê jî, divêt em bi
hemî şeweyan hewl bidin, ku
hevaltiyê tev hukmateke wisa
deyênin, ji ber ku em ihtiyace wan
in, ne ew yên me. Gaveke ber bi
pêş ji yeke ber bi paş çêtir e. Ma
çima mirovekî wek Dr. Bernard
Kuochner dikare bibêje, ku do-
stiya tev Kurdan jî ne hêsan e?!
Kesên me dikarin bi şev û roj rex-
neya wî bikin û wî riswa bikin, lê
divêt em têbigihên ka
mebesta Kuochner bi
vê gotinê çî ye, divêt
em wî fêhm bikin,
heke em rast dixwazin
sude bigihînin têkoşîna
xwe. Me maf niye, em
ji welatan re bibêjin:
ya me rast e. Yan hun ê
ji sedî sed bibin dost,
yan hûn wisa û wisa ne.
Helbete bo me ya ne
rast e, helbete em diza-
nin ku neyarên me hov
in, helbete ji mafê me
ye em daxwaza serxwe-

bûna welatê xwe bikin, lê pêwîst e
em giraniya xwe ji xwe bîra nekin.
îroj çerxa felekê li dij me di kar de
ye, îroj em yên muhtacî alîkariyê
ne, îroj em yên ketî ne. Pêwîst e
Kurd hemî fersendên kû bikaribin
wan rakin ser lingan ji dest berne-
din. Dema Kurd di welatê xwe de
serbixwe û azad bûn, wê demê idyo-
loji dikare were guhertin, şertên
danûstandina tev welatan jî dika-
rin werin guhertin; wê demê dem
û dewraneke nu dikare were.

Nedizanim heke ev nivîsara
min ê were weşandin; nedizanim
heke were weşandin, ew ê çendên

din ji min dilsar bike, nedizanim heke sûda wê hebe yan na, lê divabû ez wê binivîsînim. Wek niviskarekî Kurd min ew pêwîst dît. Di salên heştêyêde gelek nivîsarên min di rojname û kovarên Kurdî de ne dihatin weşandin. Min ew gotaran di pirtûkeke bi navê EMÛ PIRSA ME de bi xwe weşandin û dora 100 pirtûk li heval û hogiran belav kirin. Îroj ew kovar û rojna-

meyên gotarên min qedexe dikirin bi xwe gotarên bi wan xwebêjan dikin nav rûpelên xwe! Pêwîst e em jî bikaribin guhertinan ber cîhgirtina wan li cîhanê bibînin, yan bi kêmasî xwe tev cîhanê bidin guhertin, heke na, em ê wek her dem bi salan li dû cîhanê bin.

Gotina dawîn: Li ser milê partî û rêxistinên Kurdistanê berpirsiyarîke mezin e, ku ew gavên

damezrandina eniyêke netewiyê li gor idyolojiyêke realiste netewî bavêjin, yan na, hemî bêtarên di salên têtên de werin serê gelê Kurd ê têkevîne rûpeleke dîrokê, ku tê de ne tenê şeweyên karbidestine sitemkar di derheqê bûyerên trajik de ê werin rexnekirin, lê herweha xeşîmtî û paşdemayîna rêxistin û berpirsiyarên gelê Kurd. □

Sydney: 10 / 1 / 1990

Dünyada neler oluyor ve bizler -2-

Sed gotîn gorî kirinekê bibi Gotina pêşyan (Yüz teorî bir pratiğe bedel değildir.)

Kürt atasözü

Loran CENGİN

Genel olarak bakıldığında dünyada gerçekleşen ve büyük bir hızla devam eden köklü değişikliklerin, Kürdistan ulusal sorunu açısından belirli etkileri yaptığını söylemek yanlış olur. Ülkemiz stratejik olarak güç ve sistemlerin cirit attığı bölgede olmasına rağmen üzerindeki geniş enformasyon karanlık ağının halen yırtılmadığı bir süreci yaşıyor. Milli problemlerin dünyada kamuoyunda en fazla tartışıldığı bugünkü durumda, Kürdistan istisna özelliğini koruyor. Ne insanlarımızın kimyasal silahlara hedef alınması, ne milyonlarca Kürdün yerlerinden yurtlarından zorunlu göçlere tabii tutulup sürgün edilmesi, ne akıtılan kanlar, ne topraklarımızda uygulanan sömürgeci – ırkçı devlet terörü, ne de 12- yaşlarında ki çocuklarımızın katledilmesi, idam cezalarına çarptırılmaları... Dünyayı

harekete geçirmesini bir tarafa bırakalım, kitle iletişim araçları tarafından bile ciddiye alınmaması – Kürdistan'ın nasıl bir şeytan üçgeni arasına sıkıştırıldığının gözönündeki örnekleri. Bütün bunlar ulusal hareketimize yeni görevler, ağır sorumluluklar yüklemektedir. Dünya eski dünya değildir. Bir zamanlar beslenen ümitlerin boş bir hayal ürünü olmaktan başka hiçbir şey getirmedikleri artık ortadadır. 1980 sonlarının getirdiği yenilikçi hava bir tesbitin ne kadar yerinde olduğunu bir kez daha kanıtladı. Ulusal ve ekonomik çıkarların birçok kez, hatta genellikle –yalnız teoride konuşulan oysa pratiği olmayan ideolojik bazı düşüncelerin üzerinde olduğu açıkça görüldü. Özellikle Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi buna son bir – iki yılda onlarca kez tanık oldu. Halepçe jenosidi, Ağustos katliamları, Kuzey Kürdistan'da milletimizin başkaldırıları ve orada Tütk sömürgeci devleti tarafından uygulamaya konulan SS-

sansür ve sürgün / 413 no'lu kararname –"dostlarımız" olarak nitelendirilen dünya devrimci güçlerinin kılını bile kıpırtmadı. Tabii bu beraberinde birçok soruyu gündeme getirdi. Fakat herşeyden önce kalıpsal olarak savunulan bazı görüşlerin doğrulardan ne kadar uzak olduğu yaşamda kendisini ispatladı.

İçinde geçtiğimiz süreç değerlendiriliğinde kurtuluş mücadelemize yönelik sessizlik ve ilgisizliğin suçunun yalnız dış dünyaya bağlanması, doğaldır ki büyük bir haksızlık olacaktır. Kürdistan ulusal hareketi dünyada oluşan olgulardan gerilerde seyretmektedir. Oysa ki bu durum tarihimizde de onlarca kez yaşanmıştır. Genel politik ortama olan uyumsuzluğumuz, yıllar sonra, yaptığımız yanlışları görmemize neden olmuştur. Uyguladığımız pratikle eşleşmeyen metod ve taktikler bizlere çok, çok pahalıya mal olmuştur. Artık kendimizi modern –politik bir düzeye yatıştırmenin

zamanı gelmiştir, daha fazla geç kalınmamalıdır. Yarın yine "o günler bir fırsattı, kaçırdı!" diyecek özelleştirilene bile tahammül kalmamıştır artık. Halkımızın Kürdistan'ın ayrı parçalarında gösterdiği direnişçi-etkinliklerinden bile geride kalmıştır. Günümüzün gerektirdiği siyasi olgunlukla şekillendirmelidir kendisini politik hareketler! Bundan da çok önemlisi üzerinde bulunan umutsuzluk bulutlarını dağıtmalıdır. Halkımızın vardığı ve etkin aktiviteleri ile ispatladığı direnişçi - bilinçliliğini örgütleyeceğine, bu gücü devrime kanalize edeceğine, millet - mücadele sinhronunu kenetleyeceğine - bu gibi temel problemler üzerine durulacağına, başka sorularla uğraşılıp işin basitine kaçırılmamalıdır. Mihail Gorbaçov'a yol öğreticiliği yapmak isteyenler, halkların istemlerini - ulusal egoizm olarak adlandıranlar, ayaklarını yere basmalıdır. Milletimizin büyük dostu, Sosyolog dr. İsmail Beşikçi buna benzer sorunlar üzerinde durduğu son kitabında ve yaptığı birçok tespitlerde "entellektüellerimizin" eksikliğinin sınıf bilinci değil, milli bilinç olduğunu vurguluyor. İşte bu aydınlarımız milli bilince varmanın daha doğrusu pratiğine kavuşmanın üzerinde de biraz başlarını yormalılar. Kürdistan gerçeği gözlerimizin önündedir, bu ülkenin kurtuluşu için yola çıkılmışsa herşeyden Nusaybin'linin, Cizre'linin, Diyarbakır'ının, Tatvan'ının istemlerine yanıt verilmelidir.

Kuşku götürmez bir gerçektir ki bugün ülkemizde onbinler sömürgeciliğe, zulme karşı başkaldırıyor iseler bunda herşeyden önce siyasi mücadelenin koyduğu temel, ana rol oynamıştır. 1965'lerde kuzey Kürdistan'da yeniden örgütlenmeyi yaşama geçirip, Dersim katliamı sonrası yadınlan karanlık perdeyi yırtıp, aydınlıkları getirecek yolun ilk taşlarını koyan Faik Bucak, Said Elçi gibi ulusal onurlarımızla, yandaşlarının başlattıkları mücadelenin bir devamıdır-bugünler. Fakat burada vurgulanmak istenen Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinde yer alan politik hareketlerin öncülük rolüne sahip çıkmasıdır. Ülkemizde, ulusumuzun kendi direnişçi ruhuyla, sömürgeci devletlere karşı kaldırdığı başkaldırısı "destekliyoruz!" değil, örgütliyoruz! Öncülüğünü ediyoruz!

gerekliliğini yerine getirmesidir. Kürdistan'dan umut rüzgarları eserken, umutsuzluk içinde olmak en büyük eksikliklerdir.

Bir türk gazetecisi, Türkiye'nin metropol merkezi - İstanbul'da, karşılaştığı 8-yaşındaki bir kürd kızının o'na öyle bir soru yönelttiğini yazıyor-"Amca, siz nerelisiniz?(devlet kastedilerek L.C)" Bu soru basın görevlisini şaşkına çeviriyor "Nereli olacak, Türkiye'liyim, ya sen değil misin?". Küçük kızım cevabı kısa ve net oluyor. "Hayır!Kürdistan'lıyım ben." 8-Yaşındaki Kürd çocukları Nusaybin'de, Cizre'de, Silopi'de, Lice'de, Silvan'da...başkaldırı eylemlerinde zafer işaretleri yaparak yürüdüler, Türk askeri mekanizmasına karşı. Aydınlık yarınlara umut gösterilerinin sanki müjdeleriymiş, küçüklerimiz. İşte, öyle bir dönemi yaşıyoruz. Bir zamanlar objektivitenin (ülkemizdeki devrim şartlarının bütün yönleri) gelişip, olgunlaşmasını bekleyen subjektivite (politik örgütler) bugün tersi bir konumla karşı karşıyadır.

Kürdistan'ın kurtuluşu için yola çıkan politik hareketler yükledikleri ağır sorumluluğun niteliğine uygun alternatifleri bulmalı ve artık yaşama geçirmelidir. Cesaretle, özveriyle ve demokratik bir çerçevede içerisindedir hedefine varmasının temel görevlerini üstlenmeli ve artık bu aşamayı geçmeninde yollarını aramalıdır. Sorunlara gerçekçi bir gözle bakılmalıdır-Dünya temsili güce sahip olmayan mücadelemize destek vermeye yanaşmayacaktır. Bu ülkemiz içinde de geçerlidir. Ulusumuz bütün katmanlarıyla-siyasi hareketin birlikteli çabalarının beklentisindedir. Dünya eski dünya değildir. Kürdistan'da eski Kürdistan olmamalıdır.

Gelecek sayıda modern-politik düzey neleri gerektirmektedir, temel kuyolmuştur, fakat nasıl geliştirilmeli gibi alternatif öneriler-üzerinde durulacaktır.

**"Her ölüm bir yaşamdır
her damla kan
yarınlara bir armağandır
çünkü geceyle beslenir şafak
halkım onu unutmayacak"**

(10. 1. 1948.....)

**ZEKİ ADSIZ (K: SALEH)
TSK GENEL SEKRETERİ
ORK AS. KONSEY BŞK.**

**ULUSAL KURTULUŞ
SAVAŞIMIZIN VE
İŞÇİ SINIFININ YİĞİT
ÖNDERİ DEVRİMCİ
SOSYALİST ZEKİ
ADSIZ MÜCADELE
MİZDE YAŞIYOR**

**LOKMAN POLAT
ve
ARKADAŞLARI**

Hêzên Pêşmerge yên P D K li Kurdistana jêrîn hêrişek birin ser leşkerên rejîma xwînmij; 29 kes kûştin, 12 kes girtin!

Di roja 20 li ser 21 meha 6. Hêzeka têkel ya Partî Demokratî Kurdistan ku ji herêmên Kerkuk, Qeladizê, û Çemçema pêkhati bu. Hêrişek bi rêk û pêk avêtin ser 3 sengerên (binik) rejîma xwînmij-xwînxwar ya Îraq, li herêmên Rezge, girdermekan bi yêk carê mirov û çeperên wan tepeser û wêran kirin. Di evê hêrişa pîroz de 29 leşkerên faşîstê Îraq hatin kuştin, ji vana 19 kes bi gora nasnameyên

xwe hatine îşkere kirin. 12 kes jî hatin bi dest girtin, ji eva 12 kesan 3 birîndarên giran, ku ew birîndaran piştî hatin berdankirin. Di evê cengê de, bê goman destkevtinên Pêşmergan wekî keleşînof, naricûk, çekên sivik; girînof û gwilên xwe ve jî çêbun. Dest xweşên vê Mefreza têkel ya Pêşmergên dilêr û çeleng bi sax û silametî û serketî bê zîyanên jîyanî vegeryan bo bingehên xwe.

Ev ji mere û ji te-

vaya cîhanê re didite xwiyanî kirin ku Gelê me di Kurdistana jêrîn de bi tevî bi karanîna çekên kîmyawî jî, lê belê bona armanca ku danaye pêşya xwe di cengê serfiraziyê de domdare. Ev hêrişên hene bi gotina Serokê Partî Demokratî Kurdistan heval Mesud BARZANÎ, tîne ber çavan ku, di vê salê de têkoşera çekdarî bi hemî awayê hêzên çekdar dom dê bikin. Ji 88 tê û hirde ye ku çavên hemu welatparêz-welatperwer-rêxistin û

hêzên Kurdî di Kurdistan (Başur) de mabun. Ku piştî bi karanîna çekên Heyamê Nujen ên kîmyawî di herêmede, dê rewşa hêzên çekdar çawabe. Eve baştirîn nimune ye ku, Gelê me, yê bi vîn û evîna welatparêzî û kulîlka dilê me hêzên Pêşmerge yên dilovan umîda serkevîna me, bi rêberiya Partî Demokratî Kurdistan bizava tevgera rizgarîxwaza Netewayê Kurdistan bi hemî cangoriya xwe tê bi domandin.

Bi Zazakî

Nûştiş o Wendiş

R. Pîronij

Zaf hewl yen mi vîr waxtog Kurdistona bakurid kurmoncî semed nuştiş omêb destpêkerdiş, kê m kes şênayn diyalekt kurmoncî binus o biwon. Mêrdim şên vaj en 10-15 ser peyînid kurmoncî miyon wendon Kirdonid cay xwi girot. Ez nêwazeno vajo diyalekt Kirdon, kurmoncî yon Zazakî en seron peyînid tenê omew nuştiş, ger ma seyr dîroka xwi bik, ma hewl veynenig Kurmoncî yon Zazakî rewna omew nuştiş. La aw waxtog ra Kird ma biy “Komonist” o “Sosyalist” zimom Kirdî binra xwi vîra kerd. Yîn bi zimom Tirkon dest bi demogojî o felsefekerdiş kerd. En Kird ma gi xwira vatên “Komonîst” yon “Sosyalîst” fikir xwi bi zimom Tirkî vila kerdên. Yîn ideolojî, fikir o pêro çiy xwi Tirkonra bonderbîb. (musya-

yîb) Ayêra pey, vatên qay bi zimom kirdî kê nêşên “hewl” binûs, biwon o “qalon hewlo” (demogojî) bik. Semed ayêra, nûştiş o wendiş zimom Kirdî sey diyalekton Kûrmoncî o taybetî Zazakî zaf peynîd mend.

Senîg ver 10-15 seron nûştiş diyalekt Kurmoncî destpêkerd ena gomiz teber welatid diyalekt zazakî yeno nûştiş. Ena yew goma hewla gi omeya eştiş. En 5-7 seron miyonid diyalekt zazakîz hewl kewt vernî. Pêwîsto hema gomên hewlêr bêre eştiş. Semed min ena mesela nûştiş Zazakî zaf yew mese-la pîla. Ma wayîr diyalekt zazakî, nûştiş o wendiş heto ena gom zaf îhmal kerd. Semed îhmal kerdişiz proplem newe vejyay meydon. Mese-la çend gêj gêjonra kewtayey vejyay meydon, vonig “*ma Kird niy ma Zazay*”. Ez von sûc ma wendon o welatparêzon Kirdon îtya kê m niyo. Eger ma nûştiş o wendiş diyalekt xwi îhmal bik se, aw

waxt vejyayîş en gêjon normalo. Semed ayêra ez sey yew welatparêz Kirdon wazîfey xwi on ca, o dest bi nûştiş zazakî ken. Ez dekewn miyon ay imbazon, ay imbazig ver 5-7 seronra dest bi nûştiş zazakî kerd. Ez von qay ma erê nêmend. Eger ma ser zimom xwi xebata xwi bik se, aw waxt ay gêjonir meydon nêmonena. Aw waxt çikes nêşênog vajo zazakî Kirdî niya.

Ayêra pey, ez hewl zonog nûştiş o wendiş zazakî ena hil ason niyo. Her yew Kird o Welatparêzig biwaz zazakî binus, ver veron bi aw hawa destpêken, aw hawag May, Pî o dewijon xwira bonderbiy. (musyaw) Yonî kê şên vajig ver veron zazakîya dewon yena nûştiş. La yew wext yeno, gi Zazakiya pêro dewon o cayon yen nûştiş o tira pey yew formül nuştiş vejyen meydon. Aw waxt proplem nûştiş o wendiş Zazakî nêmonen.

Babetên ziman 1 :**BERNAV****DESTPÊK**

Rêziman tevayîya rêzikên rastaxaftin û rastnivîsandina ziman e. Ev rêzik ji ziman bixwe diaferin. Ne ko rêzikên rêzimanî ji aliyê kesina tên danîn û ziman li wan rêzikan têne siwarkirin. Kes an rêxistin bitenê li wan rêzikan dikolin û wana derdixine holê.

BABET : BERNAV (edat) û **RASTNÎVÎSANDÎNA BERNAVÊN BÎNGEHÎN**.

Danasin : Wûşeyên bernavî bixweser ti ramanî nadêrênin. Bi tenê ramanên wûşeyên ko di hevokan de têne ber an pişt wana, dizelilênin.

Texlîtên bernava : Du texlîtên bernavên bingehîn hene:

A) Bernavên pêşîn : (ji), (li), (bi), (di).

B) Bernavên dawînî : (de/da), (re/ra), (ve/wa).

Bikaranîna navên bingehîn :

1) Bernavên (ji), (li).

Ev bernav halê navê ko di hevokê de tê ber an paş wana didêrin.

Herwekî : Navemirî agirê hinavê min

Her roj ji nû ve nûjen.

Va disa rê li ber me girtî

Şev tarî, roj li lingê me herbilî.

Layî ko li nîşeyên roj hatî raberkirin bernavên (ji) û (li) halê navê pêş xwe de diyar dikin.

2) Bernavên (bi), (di).

Ev bernav di erkine têvel têne bikaranîn. Herwekî :

a) bi.

1) Bernava (bi) bi lêkera fermanî ra tê bikaranîn. Di vê bikaranînê de (bi) bi lêkerê ra tê nivîsandin. Di vê

rewşê de di du awayî de ye.

a) Di lêkerên resen (asli) de tê serê lêkerê. Herwekî:

masdar : awayê fermanî :

bazin bibaza

buwartin bibuwêre.

aferandin biaferê.

b) Di lêkerên yekbûyî de, di naviya lêkerê tê bikaranîn. Herwekî :

masdar : awayê fermanî :

serxistin serbixe

ziravkirin ziravbike

pêşxistin pêşbixe

Awarte : ji lêkerên Kurdî ên rakişayî (tûremiş) pêşgira fermanî a (bi) nasitênin. Herwekî:

1) Lêkerên kakişayî ên koma yekemîn.

masdar : awayê fermanî :

daçikîn daçike

rakişîn rakişe

hilanîn	hilêne
vemalîn	vemale

2) Lêkerên rakişayî yên koma duyemîn.

masdar :	awayê fermanî :
daxistin	daxe
hilgirtin	hilgire
raxistin	raxe
vemirtin	vemire
wergirtin	wergire

3) Lêkerên rakişayî yên koma sêyem.

masdar :	awayê fermanî :
daweşandin	daweşe
hilkişandin	hilkişe
ragihandin	ragihe
vemalandin	vemale

Layî ko di nîşeyên jor de hatî raberkirin pêşgira (da) hatiye pêş lêkerên çikîn, xistin, weşandin, pêşgira (ra) hatiye pêş lêkerên kişîn, xistin, hilandin, pêşgira (hil) hatiye pêş lêkerên anîn, girtin, kişandin, pêşgira (ve) hatiye pêş lêkerên malîn, mirtin û pêşgira (wer) hatiye pêş lêkera girti, bi wan lêkeran ve zeliqîne, bi sitandina wan pêşgiran ew lêker ramanên xwe guhartine, rakişîne lêkerine din.

2) Bernava (bi) erka bihevreyîyê didêrî

Di vê rewşê de di hevokê (cümle) bixweser tê bikaranîn. Herwekî :

— Çend heval bi min re hatine komelê.

3) Bernava (bi) di dema lêkerê ya bê de tê bikaranîn.

Di vê rewşê de bernava (bi) bi lêkerê ve dizeliqî. Herwekî :

— Ezê pertukeke te bişêyênim.

4) Bernava (bi) di dema lêkerê ya çîroka dema buhurî yê nêzik de tê bikaranîn.

Di vê rewşê de bernava (bi) bi lêkerê ve dizeliqî. Herwekî :

— Minê berî nûha bigotana.

5) Bernava (bi) di dema lêkerê ya buhurî yê nêzik ahekîni de tê bikaranîn.

Di vê rewşê de bernava (bi) bi lêkerê ve dizeliqî. herwekî :

— Pîştî ko ez bireviyame, kes li wir nedîme.

6) Bernava (bi) di raweya lêkerê yahekîni detê bikaranîn.

Di vê rewşê de bernava (bi) bi lêkerê ve dizeliqî. herwekî :

— Hege ez bi kevim, xwe bidine ber min.

7) Bernava (bi) di erka pêşgira guherber de tê bikaranîn.

Di erka guherberê de (bi) tê pêş nava. Bi wan navan ve dizeliqî.

Bi sitandina (bi) nav texlît û ramanên xwe diguherênin. Ji nava rangdêrîn (sifat) radikêşênin. Herwekî

:

1) çek, dar, rê.

2) biçek, bidar, birê.

Layî ko tê dîtîn wûşeyên (çek), (dar), û (rê) di texlîtê nav, wûşeyên (biçek), (bidar) û (birê) seba ko rûçikên (özellik) xwe raber dîkin, di texlîtê rengdêrîn de ne.

b) di.

1) Bernava (di) di hevokê de ramana têdeyîyê didêrî.

Di vê rewşê de (di) de hevokê de bixweser tê bikaranîn. Herwekî :

— Ez di rê de liqayî kesekî nebûm.

2) Bernava (di) di dema lêkerê ya nûha de tê bikaranîn.

Di vê rewşê de bernava (di) bi lêkerê ve dizeliqî. Herwekî :

— Ez vê pertukê nû dixwênim.

3) Di dema lêkera ya çîroka dema nûha de tê bikaranîn. Herwekî :

— Min ev pertuk dixwend.

B) Bernavê dayînî (de/da), (re/ra) û (ve/va) ramanên têdeyîyê, hevreyîyê, wêdeyîyê bi wûşeyên ko tên paş wana ra didine dêrîn. Ev bernav di her rawşê de, di hevokê de, di dawîneya wûşeyên din de bixweser têne bikaranîn. Di benda me yê jor de ev bernav di gelek hevokan de hatine bikaranîn. Pêwanê ger ev bernav ji nivîsarê bêne çavdêrkirin.

KITİK NE LI MALE NAVÊ MIŞKÎ AVDİLAYE

(Gotina Bapîrên Kurd)

Simko

Wek ku tê zanîn karbide sta Îraq, karbidestekî ni jadperest û xwînxwar, faşistekî mezin ê bê dîn û îman ne. Di evan heyîvên dawî li Rojhilata navîn, “kelek” bi fir û firek ketiye jiyana rojane de. Ha îro, ha sibehî serde bifîrêhêtin. Ev kelandin; ji milekê wek gelik caran ku tevnên nemirovîti, raçandinên fen û fitên tarî şûnşupî ya xwe di domînen û li ser singa welatê me yê eve çendî-çed salin ku di nava xwîne de dinale, bazarên hilweşandinê dike... Ji bona ramana xwey nijadperest, berjewendiya herêmî û welatiyî li destê xwe dike, û bi destên gen û gemargirtî hêj pitir li ser herêmên Kurdistan bi pîtnasî Gelkujtinê di domîne. Ji bo kûratî ya jiyana wî welatî, Gelkuştin bo Seddam cejne û ji bona rêzanî ya “navnetewî” ji seyre...

Bi ser vê de jî û li milê din da jî Îraq, û rêveberê wê yê faşist xwe wek Serokê seranserê hemî welatên Ereban dixwaze bide “erêkirin”, (bi bîst hezaran misilmanên Kurd yê bê guneh qetil kirîbu- cihan bê deg û pêjin ma lewma). Ji bo pêş berê biveyekî, an jî sedema Îsraîl parastina xwe her, çend bêjê jî lê, bi taybetî ev dibe encama tar û markirina Kurdistan bi xwe ye. Dema mirov hîr li vê rewşê mêze biket, bala xwe bide ser ji keskêre divê biyanî neêt dîtin ku bi taybetî rêxistinên Kurd..! (Cihan hat guhartin, raman jî ji serneketina xwey hundirî, ez di ewê bawerê de me sibe cihan bi hilweşê jî hêj Kurd razayî ne.) Bê goman û goman tede nîne ku ev dema destgirtin divê û pêwîste. Nexwe ew kiryar û bazarên bihakirî nê dibin sedemên hilweşandin a mezin cardî, dibe pişka Kurd û Kurdistan –Rojhilata navîn bi evê tiştê ve girêdayî ye.

Ewê rolê nemirovî dileyîze ji “çartikan” ne ku hersê yê mayîn ji wî cidane yek jî ji Îraq e. Serkêşê şoreşa bi bîr û bawera nijadperest û faşist Seddam Husayin e. Ev herçar welatan kî, ji çî milî ve bo bi dawî anîna civaka Kurd bi çî rengî-çawa dê rihên vî Gelfî ji bin erdê, kore û hewî bîne hetanî îro tiştê ji metodên xwe nehiştin ku bi kar neînayîn..

Lêbelê Gelê Kurd, ne li ber van kiryanan di tewêhêt û ne jî dest ji têkoşîna berxwedana xwe ya bi rumet di hêle û ne jî diraweste. Lê ez dixwazim li vêderê bala xwe bidim ser Îraq; gelik îşkere ye li meydanê, li pêş çavê cihanê çî têt serê Gelê Kurd..? Rêzanî ya navnetewî bi gor vê çawa dimeşe? Ka gelo, amadekarên tevgêra rizgarîxwazên Kurd, ên xwe rêber an jî rêzan dixwazin bîdin diyarkirin û danîn; Partî û rêxistinên Kurdistan çîye? Dê bi karibin di mafê van babetan de çibikin? Dermanê êkdestiyê incex ji Kurdperestî yê bêtin û dermanê birîna me bi xwe eve ye. Baştirîn çek û hêztirîn gav ji yekîtiyê tiştê nîne. Xwe di warê peywendiyê de çawa rêxistvanî tevî doza xwe ya bi maf biden erêkirin? Di warê peywendiyên navnetewî û dîplomatî de dê, bikaribin bi biratî ruyên hevdo li ser yek masê, Armanca Gelê xwe bi gihên?

Serkirdariya Şoreşa efleqê BAAS, mêtîngehkar û faşist Îraq, her weha serkêşê Gelkuştina Kurdistan yê xwînxwar û xwînmij û xwînrîj Seddam, wek tê zanîn merxên sergermiya çêdiket. Meydana cengê ji Welatên Rojhilat û hin din re di xwîne, di xwaze..! Erê herê wek pêşiyê me Kurdan jî gotî: Kitik ne li male navê mişkî avdila ya. Erê karbidesta Îraq piştraste ji ew rojên borîn?! Çi bixwaze dike û wekî kiriye jî, di zanî-

bî ku gava çekên kîmyawî bi kar bîne ji çarnikalê “cîhanê çî deng” beramberê wî nayê pêş. Li milê din da jî û bi tevî vê jî sala 1984 an û hirde, gund û bajarên Kurdistan (başûr) da barandin bi nepelm bimbên kîmyawî, ne bes ev tinê jî bi, ser vêda jî bi taybetî sala 1987 an de, dîsa çend herêmên başûrê Kurdistan bi bimbên fosforî bimbbaran kirîbu. Di ewan bimbe barandinên çekên kîmyawî de, bu sedema bi hezaran şehîd kirina Kurd li Kurdistan. Û bi hezaran malên wan navça wêran û hilweşand, “girse” ya bê guneh zar, jin, pîr ketin kolana û bê mefer û bêzarhiştin. Di evê pêvajokê de serbarê sêyem, 16 Adarê sala 1988 an de xwînxwar, devîlxwîn û efleqê faşist, bi hêz, hirc û hovîtiya xwe bi çekên kîmyawî yê heyamê nûjen HALPEÇE û derdora wî wekî rezê ku bikeve ber teyrokên nîsanê jehr lê werand. Di evê pêvajokê de jî, avêtina jehra kîmyawî de 5000 hezar zar, jin, pîr qetil kirin. Piştî vê bi demek kurt de heyîva teboxê dema rawestandina cengê di navbera Îraq-Îran; bi gor Seddam û desteka xwe dawî îmandina Kurdan eve çêtirin tiştê di wî demî de bi hezaran dîsa mirovên bê guneh hatin şehîd kirin û bi sed hezaran jî ji cihê xwe hat bi dorxistin, û derbederkirin.. gond û bajarên ewan herêman jî hate şawitandin û wêrankirin, çûlkin. Lê, ne Seddam û ne jî desteka wî û ne ji mêtîngehkarên cîranên wî nikarin, bi dawî îmandina Gelê Kurd bîne. Wî ji jiyana berxwedan û Kurde-wariya wî bide sar û sekinandin. Em berê xwe bidin awirên gelerî ya navnetewî: – “Cihan” bê deng û bê guh û ziman mayîbun?!” Vekirin dema ket delivê xweyê armanca û kiryarê qey dixwazit hinda bike”? Seddam ji evê delivê berjewendî girt û bi dil û daxwaza xwe, çawa bi xwaze; zarok, jin,

"Hevalo ez hineka nas dikim, ku ez wana pêşneyarê te jî dikim"

pîr û dewar û dahbên kîvî û kedî bi dest û gotina xwe bê, îmanî jehra kîmyawî bi kartîne. Nişxwe ew dê meydanê bi xwîne û welatên Rojhilat û hindî bide çavtirsandî kirin! Lê ger wî demî wekî ku li jor jî daye xweya kirin, gava çekên kîmyawî deynadî li ser serê mirovên Kurd werandî, ji herêma navnetewî, ji komîsyona yekîtiya Gelan, an jî ji UNESCO û an jî ji tu rêxistinê demokrat û aşî xwaz dengê bi rastî bi derketana û ew çavtirsandî bikiran îro, ev sergmî ya heye jî nedikir. Bi gor nûçeyên biyanî ji ku dayîn xuya kirin, tê zanîn ku di destê Îraq ê de çekên kîmyawî yên ku bikare welatên Rojhilata navîn çavtirsandî biket heye. E cîhan dixwaze bijî lê çawa? Êk li êkî bi çepuçîran bo xweş jiyana xwe siwar dibin û li milê dîji "mafên mirovan li filan welatî" nîne, bi kartînin. Bi rastî di evan derbaran de yên ku hêj bingeha mirovatî li konaxên navnetewî çawa bi bo karê xwe kartînin têngîhayî bê goman Kurdin? (dezgehên kîmyawî bê vebir rêdikin bo Îraq), çi ji evî dezgehê çekên kîmyawî dike? Gelkuştînen bilind yên bi tîrs û wêrankarî li başûrê Kurdistan tîne bi cih. Kes û cîhan ji van boyeran neguhlê buyî tîne? Di milê din da jî êk mivên xwe yên bisporên kîmya têgeheştî û karkirina lêkdana wî, rêdike karxana kîmyawî dertêxe li rex Bexda (1988) Dema ev holê bi domîne ji xwe nerazîbuna cîhanê dê wek daxwaz û viyana wî be. Seddem, Gelo ma hinek hene

xwe di pêşberê min de bide ceribandin? Fermon aha meydan, hêjî ji welatên ewropa çekên giran bo Seddam û desteka wî diçe... Bo nimone; Li Îngîltere karxana ku polayî çêdike û derdixe ew dehaşa luliyên topan ji bona Seddam biçit jî lê bi gor hinek astengan, ji nava rê daye zivirandin û ev asteng Îsraîl bi xwe buye, ku ew dezgeh neçit ber destê sitemkar û dahbe, Ji kesên boyîn encamê rêkirina ev topane dikuje.

Çapdêra nijadperest, karbidesta mêtîngêh û faşist î Tirk, wekî her carikên caran ku bibin sebaba hêj wêran û talakirin a Kurdistan bi tevî cîranê xwe yê wek wî xwînxwar û xwînrîj dîsan dikin...wek dîkitin jî. Seddam, di cîhana welatên Ereban de xwe dixwaze mîna serok bide erê kirin-bingeha herî mezin dayî leyîztin bê goman Gelkuştînin nênerê herêmên Kurdistan nin (başûr). Serkariyê bike û bi meşîna xwe, di evî kirasîde dibîne û didite diyarkirin. Ew meydana, ku wî dixwest ne biyaniye ji me re; çimkî çekên heyamîn yên Nûjen nêner kîmyawî bi kêf û daxwaza xwe li Kurdistan (başû) kar anîbu. Bi deh hezaran kuştî û birîndar, derbêder û tar û mar kirîbu. Di evê pêvajokê de û bi tevî vê jî ji "cîhanê"? bi taybetî tu welatan dengê xwe der neanîn bo Seddam (ji ber berjewendiya xwe û welatên xwe). Seddam û desteka xwe ne ewqa mêr û cengvan nin, di heyîva Tebaxê de gava (piştî ceng rawesta)bi her hêza xwe ve hêrîş avêtî ser herêma Bahdî-

nan û bi Tank, Top, bombeavêj mîna roja man û nemanê bibu. Lê Pêşmerge yên dilêr li himber evan Çekên nûjen û giran, weka şêran bi berxwedan mîna çiya giraniya xo danîn erdê-dîjî van xwestekên ku dawî bîne Kudran. Lê çi mixabin bê îmanê efleq û desteka xwe ve bi çekê kîmyawî karanî-serketin bi vî awayî inçex dibe digot. Ev jî bo encama bi hezaran kuştî û ji cih derçûyîn.

Ew luliyên topan ku bi çuwana Îraq, giraniya luliyê 40 ton û ya topê jî 100 ton + 140 ton. Avêtina berkên ku kîmyawî pê bavêje durçûyîn 565 km ye. Di evê pêvajokê de çapdêra nijadperest î Tirk di bexda li ser luliya topan tu guftuguh nehat kirin digot, lê ne go çima ruyê xwînrîj honerhaval yê tirk jê dilteng buye? astengên nerêkirina luliyên bu. Di evan raburiyan de, ji bal hinek welatan ku Îraq heçku li gir fitiliye! dixweyêt. Bi lez û bezê Seddam dane diyarkirin ku di cîhanê de "mîrovê bive", Kovarek li Emerîka derdikeve; U.S. news and world Report Saddam, bi milyara dolar çekên kîmyawî kiriye, dinava 10 salan de 50 milyar dolar bi buney ew çekên biyolojîk di, herêma navnetewayî de dora kirîna yekem standiye wî dibê. Bi gor dîtina min ev tişt gelik giringin û tîne diyarkin, ji xwe serî de jî em dibêjin di Gelkuştîna Kurdistan de serbestiya vê dewletê ji, destê rêzanî ya navnetewî û welatên xodan pêşesazî (endostî) çêbun.

DE LORÎ LORÎ
KURÊMIN LORÎ,
BAVÊTE KÛŞTÎN DAYIK BÎ GORÎ,
GERNAS Û MÊRXAS DÎVÊ TU MEGRÎ,
MÎLET ŞÎYARE NEMA TU BÎGRÎ...

Cegerxwîn